

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Stellos Lipnevičiūtės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo sąlygos teismų praktikoje

Vadovas: Lekt. dr. Saulius Aviža
Recenzentas: Assoc. prof. dr. Algirdas Taminskas

Vilnius
2020

TURINYS

ĮVADAS	2
I. RANGOS TEISINIŲ SANTYKIŲ YPATUMAI	6
1.1. Rangos sutarties samprata	6
1.2. Statybos rangos teisiniai santykiai	8
1.3. Darbų perdavimo - priėmimo tvarka	12
1.4. Darbų kokybės reikalavimai	18
II. RANGOVO ATSAKOMYBĖ, KAI TAIKOMI PAGRINDINIAI PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDAI DĖL NETINKAMOS KOKYBĖS DARBŲ	21
2.1. Pažeistų teisių gynimo būdai dėl netinkamos kokybės darbų	22
2.2. Trūkumų nustatymo momento reikšmė	24
2.3. Civilinė atsakomybė, kaip vienas iš pažeistų teisių gynimo būdas	30
2.4. Civilinės atsakomybės santykis su CK 6.665 str. ir 6.664 str.	32
III. RANGOVO ATSAKOMYBĖ, KAI TAIKOMI KITI PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDAI DĖL NETINKAMOS KOKYBĖS DARBŲ	37
3.1. Sąlygos, kurias privaloma įrodyti reiškiant reikalavimą vienašališkai nutraukti sutartį pagal CK 6.665 str. 3 d. ir pagal CK 6.217 str.	37
3.1.1. Rangovo atsakomybė, kai nustatyti esminiai darbų trūkumai	39
3.1.2. Esminio sutarties pažeidimo ir iš esmės pasikeitusių aplinkybių atribojimo problematika	42
3.3.3. CK 6.665 str. įtvirtintų pažeistų teisių gynimo būdų suderinamumas	43
3.2. Užsakovo teisė sustabdyti mokėjimą, atskaityti iš rangovui priklausančių sumų	45
3.3. Rangos teisinių santykių šalys ir jų atsakomybės taikymo santykis	48
3.4. Terminai ir jų reikšmė rangovo atsakomybės taikymui	51
IŠVADOS	56
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	57
SANTRAUKA	66
SUMMARY	67
PRIEDAI	68

ĮVADAS

Temos aktualumas. Rangos sutartiniai santykiai užima bene didžiausią civilinių teisinių santykių dalį. Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje atliktų statybos darbų sparčiai daugėjo. 2019 metais atlikta 227.64 proc. daugiau statybos darbų, nei 2010 metais¹. Be to, besivystant ekonomikai, atsiranda naujų rangos sutarčių rūšių, plečiasi rangos darbų spektras, pvz., atsiradus internetui, rangos sutarčių pagrindu programuojami internetiniai tinklapiai. Tačiau bene didžiausia rangos sutarčių dalį vis dėlto užima statybos rangos sutartys, ypač naujų statinių statyba, pvz., 2019 metais šalyje buvo atlikta statybos darbų už 3 390 534 000 eurų, naujų statinių statyba apėmė 51.62 proc.² visų atliktų statybos darbų. Didžioji dalis statinių statoma tenkinti privatų asmenų interesą, net 94,69 proc.³ Rangos sutarčių svarba visuomeniniams santykiams iš esmės atspindi ir sudėtingą šių teisinių santykių reglamentavimą bei kompleksinį teisės normų taikymą teismų praktikoje.

Civilinių bylų analizė rodo, kad teismų praktika dėl rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo yra itin dinamiška. Bene didžiausią problematiką šių teisinių santykių srityje sudaro pažeistų teisių gynimo būdų parinkimas ir taikymas, kai rangos darbų rezultato kokybė neatitinka sutarties ar įstatymo reikalavimų. Konkrečiai tariant, esminiai probleminiai klausimai kyla dėl tokių aspektų:

- 1) rangovo atsakomybės ribos ir, atitinkamai, užsakovo pažeistų teisių gynimo būdų pasirinkimo ir taikymo ypatumai;
- 2) įrodinėjimo naštos paskirstymas ieškovui ir atsakovui;
- 3) generalinio rangovo ir subrangovo atsakomybės užsakovui apimtis;
- 4) rangovo prievolės daikto savininkui, kuris nėra rangos sutarties šalis, apimtis;
- 5) civilinės atsakomybės, kaip pažeistų teisių gynimo būdo, taikymas;
- 6) sąlygos, kurias privaloma įrodyti reiškiant reikalavimą dėl netinkamos kokybės darbų.

Teismų praktikoje išvelgiama civilinės atsakomybės ir kitų pažeistų teisių gynimo būdų atribojimo problematika, sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymo tam tikri probleminiai aspektai. Pavyzdžiui, kai taikoma civilinė atsakomybė už darbų trūkumus, ieškovas privalo įrodyti tik darbų defekto faktą; priežastinio ryšio, kaltės ir žalos (nuostolių) užsakovas neprivalo įrodyti. Toks civilinės atsakomybės taikymas iš esmės sutapatina civilinę

¹ Žr. 3, 4 lentelę.

² Žr. 3, 4 lentelę.

³ Žr. 1, 2 lentelę.

atsakomybę su kitais pažeistų teisių gynimo būdais: reikalavimu pašalinti trūkumus, sumažinti darbų kainą, atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas. Kai dėl darbų trūkumų taikoma deliktinė atsakomybė dėl rūpestingumo pareigos pažeidimo, privaloma įrodyti tik darbų trūkumų faktą, rūpestingumo ir atidumo pareigos pažeidimas yra preziumuojamas. Tačiau darbų trūkumai gali atsirasti ir tais atvejais, kai rangovas elgiasi rūpestingai ir atidžiai. Visais atvejais šiems reikalavimams taikomas sutrumpintas senaties terminas, kuris yra taikomas, kai pažeistas teisės ieškovas gina specialiosiose teisės normose įtvirtintais pažeistų teisių gynimo būdais.

Kitas probleminis aspektas yra tinkamas subjekto, kuris turi teisę reikšti reikalavimą dėl darbų trūkumų rangovui, nustatymas. Teismų praktikoje pripažįstama, kad statinio savininkas gali reikšti reikalavimą rangovui dėl darbų trūkumų, nors jis nėra rangos sutarties šalis. Šią teisę statinio savininkas perima iš užsakovo kartu su nuosavybės teise į statinį. Tačiau, teismų praktikoje įtvirtinta, kad užsakovas neturi teisės reikšti tiesioginio reikalavimo subrangovui, nors iš generalinio rangovo šis, atitinkamai, perima užsakovo teises kartu su nuosavybės teise į darbų rezultatą. Pastaruoju atveju, užsakovui nesuteikiama tokia teisė, nes teisėje įtvirtintas sutarties uždarumo principas reiškia, kad reikalavimą gali pareikšti tik rangos sutarties šalys.

Taigi, svarbu išgryninti, koks subjektas turi teisę pareikšti reikalavimą, kokiais pažeistų teisių gynimo būdais jis turėtų ginti pažeistas teises dėl netinkamos kokybės darbų, bei kokias sąlygas jis privalo įrodyti, kad jo reikalavimas būtų patenkintas. Be to, svarbu nustatyti, kurie pažeistų teisių gynimo būdai yra tarpusavyje suderinami ir gali būti taikomi kartu, nes nuo pasirinkto pažeistų teisių gynimo būdo priklauso ieškovo galimybė įrodyti reikalavimo pagrįstumą bei ginčo išsprendimo rezultatas.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas išanalizuoti rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą sąlygų nustatymo ir taikymo Lietuvos teismų praktikoje ypatumus, kai ieškovas gina pažeistas teises skirtingais pažeistų teisių gynimo būdais, bei pateikti aktualiausių problemų, dėl rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo teismų praktikoje, analizę.

Darbo uždaviniai.

- 1) Nustatyti subjektus, kurie turi teisę pareikšti reikalavimą, ir subjektus, kuriems taikoma rangovo atsakomybė už netinkamos kokybės darbą;
- 2) identifikuoti, kokiais pažeistų teisių gynimo būdais gali pasinaudoti ieškovas, siekdamas pareikšti reikalavimą dėl netinkamos kokybės darbų;
- 3) nustatyti, kokias sąlygas ieškovas privalo įrodyti, reikšdamas reikalavimą dėl darbų rezultato kokybės trūkumų bei darbų defektų, nustatytų per garantinį terminą;

- 4) įvertinti bendrosios rangos ir statybos rangos teisinio reglamentavimo, ypatingai pažeistų teisių gynbos būdų pasirinkimui ir taikymui, įtaką;
- 5) įvertinti įrodinėjimo naštos paskirstymo taisykles, reiškiant reikalavimą dėl rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą;
- 6) išanalizuoti LAT praktiką dėl rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo teisės normų taikymo ir aiškinimo.

Darbo objektas. Darbe bus analizuojama Lietuvos teismų praktika bei teisės doktrina. Siekiama nustatyti subjektus, kurie turi teisę pareikšti reikalavimą dėl netinkamos kokybės darbų, ir subjektus, kurie atsako už netinkamos kokybės darbą. Ypatingas dėmesys skiriamas statybos rangos teisinių santykių reglamentavimo ypatumams atskleisti. Analizuojamos sąlygos bei įrodinėjimo naštos paskirstymas reiškiant reikalavimą pašalinti trūkumus, sumažinti darbų kainą, atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, vienašališkai nutraukti sutartį bei taikyti civilinę atsakomybę.

Dėl tiesioginio ryšio su netinkamos kokybės darbais, darbe bus analizuojami tik išvardyti pagrindiniai užsakovo pažeistų teisių gynimo būdai. Kitų pažeistų teisių gynbos būdų analizė nebus atliekama. Taip pat darbe nebus analizuojama ir užsakovo teisė nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus Statybos įstatymo pakeitimams reikalauti defektų šalinimo išlaidų atlyginimo iš rangovo draudiko pagal draudimo bendrovės laidavimo raštą arba kredito įstaigos garantiją, kuria užtikrinamas garantinio laikotarpio prievolių įvykdymas pagal rangos sutartį. Ši tema pati savaime reikalauja išsamios ir detalios analizės, papildomai šiame darbe nebūtų įmanoma pilnai ir tinkamai atskleisti šios temos esmės, todėl pasirinkta šios temos darbe neanalizuoti.

Tyrimo metodai.

- 1) Teismų praktikos analizės metodas. Analizuojamos Lietuvos teismų, ypatingai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT), nutartys. Šio metodo tikslas yra nustatyti LAT praktiką analizuojamu klausimu. Tai yra svarbu, nes LAT formuoja vienodą teismų praktiką, užtikrina vienodą teisės aiškinimą ir taikymą visoje valstybėje;
- 2) empirinis metodas. Analizuojami statistiniai duomenys apie atliktus statybos darbus ir pastatytus statybos objektus per paskutiniuosius 10 metų Lietuvoje. Šis metodas pasirinktas tam, kad būtų galima parodyti rangos darbų apimtį dydį Lietuvoje ir pabrėžti tinkamo rangos teisinių santykių teisinio reglamentavimo svarbą;
- 3) istorinis metodas. Siekiama atskleisti, kokiomis aplinkybėmis ir kaip Lietuvos teisėje susiformavo, keitėsi rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą teisinis

reglamentavimas, kaip vystėsi teismų praktika. Šio metodo tikslas – palyginti teisės vystymosi nagrinėjamos temos klausimu tendencijas Lietuvoje, pvz., teismai jau pripažįsta reikalavimus taikyti civilinę sutartinę/deliktinę atsakomybę dėl darbų defektų;

- 4) lingvistinis. Šiuo metodu siekiama atskleisti sąvokų reikšmę, pvz. „rangovas“ ir pan.;
- 5) loginis-analitinis. Siekiama atskleisti rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo sąlygų turinį, jų esmę, siekiant jas apibendrinti darant išvadas.

Darbo originalumas. Teisės doktrinoje rangovo atsakomybės klausimas buvo gana išsamiai nagrinėtas 2010, 2011 metų darbuose, kurie paliečia tam tikrus ir analizuojamos temos aspektus. Pvz., Sabinos Gulbinaitės 2010 m. magistro darbas „Rangovo atsakomybė už darbų trūkumus pagal statybos rangos sutartį“, Gerdos Nekrašaitės 2010 m. magistro darbas „Rangovo atsakomybė už darbų trūkumus pagal statybos rangos sutartį“, Laimos Jusaitės 2012 m. magistro darbas „Akivaizdūs ir paslėpti statybos rangos darbų trūkumai: teisinio reguliavimo ypatumai ir šių trūkumų nustatymo teisinės pasekmės“, Ingos Valakaitės 2011 m. magistro darbas „Statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė“, Linos Drevinskaitės 2007 m. magistro darbas „Atsakomybės tarp užsakovo, rangovo ir subrangovo paskirstymas statybos procese“, Kristinos Saukalienės 2009 m. gruodžio 8 d. straipsnis „Statybos defektai ir užsakovo atsakomybės už juos problemos“ ir pan. Tačiau teismų praktika nuo to laiko plėtojosi ir kasacinis teismas pateikė aktualių ir reikšmingų teisės normų išaiškinimų, kurie ir bus nagrinėjami šiame darbe. Pvz., 2019 metais teismas pateikė naują išaiškinimą dėl subjektų, kurie turi teisę reikšti reikalavimą dėl rangovo atsakomybės už darbų defektus taikymo. Šis kasacinio teismo išaiškinimas turės didelę įtaką ne tik tolimesnei Lietuvos teismų praktikai, bet ir statybos rangos sutarčių šalių teisiniams santykiams.

Svarbiausi šaltiniai. Siekiant atskleisti darbo temą, pirmiausia remiamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, apeliacinės instancijos bei pirmosios instancijos teismų praktika, nes to reikalauja pati darbo tema. Ypatingai svarbus šio darbo šaltinis yra Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (toliau – CK), kuriame yra įtvirtintos teisės normos, reglamentuojančios rangovo atsakomybę už netinkamos kokybės darbą. Taip pat reikšmingi yra Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas ir iš jo sekantys reglamentai, kuriuose įtvirtintos specialiosios normos, taikomos statybos rangos teisiniams santykiams reglamentuoti. Darbe taip pat bus remiamasi doktrina ir verslininkų bei užsakovų/rangovų nuomonėmis, siekiant įvertinti įrodinėjimo sąlygų ir įrodinėjimo naštos paskirstymo pagrįstumą ir pažeistų teisių gynimo būdų efektyvumą.

I. RANGOS TEISINIŲ SANTYKIŲ YPATUMAI

1.1. Rangos sutarties samprata

Rangos sutarties šalis sieja sutartiniai teisiniai santykiai. Rangos teisinius santykius reguliuoja specialiosios teisės normos, išdėstytos CK šeštosios knygos XXXIII skyriaus ketvirtajame skirsnyje, bei bendrosios, sutarčių ir kitos, teisės normos. Rangos sutarties objektas yra darbo rezultato sukūrimas, kuris dažniausia įgyja tam tikrą materialią išraišką. Rangos darbais gali būti ne tik sukuriamas naujas daiktas, pvz., statinys, bet ir suteikiamos naujos savybės jau sukurtam daiktui (remontas, patobulinimas ir pan.)⁴.

Vertinant rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą apimtį, ypač reikšmingos sutarties sąlygos, nustatančios darbų kokybės reikalavimus. Įstatyme įtvirtintas sutarties laisvės principas reiškia, kad šalys bendru sutarimu nustato rangos sutarties sąlygas⁵, kurios sutarties šalims turi įstatymo galią⁶. Nustatydamos rangos sutarties sąlygas šalys negali sutarti netaikyti, sutartimi pakeisti ar apriboti imperatyvių teisės normų taikymą⁷. Įgyvendindamos sutartį, šalys privalo įgyvendinti sutartyje įtvirtintas sąlygas, numanomas sutarties sąlygas bei tai, ką lemia sutarties esmė ar įstatymai.

Aiškinant sutarties sąlygas, rangos sutartis, kaip ir kitos sutartys, turi būti aiškinama pagal sutarčių aiškinimo taisykles, t.y. sutartis aiškinama sąžiningai, pirmiausia nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, įvertinamas sutarties tikslas ir jos esmė, atsižvelgiama į visų sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, įvertinamos aplinkybės, kuriomis šalys sudarė sutartį, šalių derybos dėl sutarties sąlygų, atsižvelgiama į šalių elgesį po sutarties sudarymo bei kitas reikšmingas aplinkybes⁸. Kai yra abejojama dėl sutarties sąlygos reikšmės, ji aiškinama sąlygą priėmusios šalies naudai, o vartojimo sutarties sąlygos visada vartotojų naudai. Be to, sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad būtų užtikrintas sąžiningumas abiejų šalių atžvilgiu⁹.

⁴ JURKEVIČIUS, V.; ŠIDLAUSKIENĖ, J. *Civilinė teisė. Atskiros sutarčių rūšys*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 208.

⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.156 str.

⁶ *Ibid.*, 6.189 str.

⁷ *Ibid.*, 1.80, 6.157 str.

⁸ *Ibid.*, 1.80, 6.193 str.

⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Deforta“ v. Lietuvos kariuomenė, Nr. e3K-3-180-469/2019; LAT Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Miaras“ v. IĮ A. D. IĮ „Aldaujana“, Nr. 3K-7-409/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vikva“ v. UAB „Matavimų poligonas“, Nr. 3K-3-640/2013.

Kaip buvo minėta, sutarties šalys privalo laikytis ne tik sutartyje nurodytų, bet ir numanomų sąlygų¹⁰. Numanomos sutarties sąlygos yra tokios, kurios nėra nurodytos sutartyje, tačiau, atsižvelgiant į sutarties esmę bei tikslą, šios sąlygos yra aiškios arba savaime suprantamos. Numanomos sutarties sąlygos dažnai taikomos, kai šalis sieja ankstesni sutartiniai santykiai ir tarp šalių yra nusistovėjusi dalykinė praktika¹¹. Numanomos sutarties sąlygos aiškinamos atsižvelgiant į sutarties tikslą, jos esmę, šalių santykius bei protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principus¹².

Įstatyme ir teismų praktikoje įtvirtinta, kad rangos sutarties šalis sieja priešpriešinės pareigos ir reikalavimo teisės. Rangovas įsipareigoja:

- 1) atlikti tam tikrą darbą savo rizika pagal kitos šalies (užsakovo) užduotį;
- 2) perduoti šio darbo rezultata užsakovui.

Rangos sutartimi užsakovas įsipareigoja:

- 1) atliktą darbą priimti;
- 2) už jį sumokėti¹³.

Rangos sutartį šalys privalo vykdyti tinkamai ir sąžiningai. Įstatyme įtvirtinta pareiga sutarties šalims bendradarbiauti ir kooperuotis. Sutarties šalys tinkamai įgyvendina bendradarbiavimo pareigą, kai sudaro tinkamas sąlygas prievolėms įvykdyti, kai keičiasi prievolių tinkamam įvykdymui reikšminga informacija, kai laiku ir tinkamai praneša apie kliūtis, dėl kurių kitai šaliai gali kilti sunkumų vykdant jos prievolės¹⁴. Bendradarbiavimo pareiga taikoma vienodai abiem sutarties šalims, todėl tais atvejais, kai šalis nesilaiko bendradarbiavimo pareigos, ir dėl to bendradarbiavimo pareigą pažeidžia ir kita šalis, pirmoji neturi teisės atsisakyti vykdyti savo prievolę dėl pastarosios bendradarbiavimo stokos¹⁵. Pvz.,

¹⁰ MIKELĖNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 243.

¹¹ International Institute of the Unification of Private Law. *UNIDROIT Principles of international Commercial Contracts* [interaktyvus]. 2016 [žiūrėta 2019 m. lapkričio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf>>, 5.1.2. str.

¹² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *Teismų praktikos dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo apžvalga* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2018 [žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/11/2018_sutartines_atsakomybes_taikymo_apzvalga.docx>, p. 19, 20.

¹³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.644 str.

¹⁴ KLIMAS, E., JURGAITIS, V., *Pareigos bendradarbiauti principo išaiškinimas ir turinys šiuolaikinėje sutarčių teisėje* [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011 [žiūrėta 2020 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367175718568/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>, p. 332.

¹⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2012 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Dizaino kryptis“ v. UAB „TLO“*, Nr. 3K-3-599/2012; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“*, Nr. 3K-3-469/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus

tais atvejais, kai nustatoma rangovo bendradarbiavimo stoka dėl to, kad užsakovas pažeidžia bendradarbiavimo pareigą, užsakovas neturi teisės atsisakyti vykdyti savo prievolę ir privalo priimti faktiškai atliktus darbus bei už juos sumokėti¹⁶.

Vykdydamos sutartį šalys, be bendradarbiavimo pareigos, privalo laikytis ekonomiškumo pareigos ir sutartį vykdyti kuo ekonomiškesniu kitai šaliai būdu. Jeigu sutartyje yra numatytas reikalavimas, kad šalis privalo dėti maksimalias pastangas sutarčiai įvykdyti, tai iš šalies reikalaujama dėti tokias pastangas, kokias dėtų atitinkamomis aplinkybėmis protingas asmuo.

Taigi, rangos sutarties prievolės tinkamą įvykdymą, be kita ko, lemia šalių numatytos sutarties sąlygos, bei sutarties sąlygų aiškinimo taisyklės. Kai šalis pažeidžia sutarties sąlygas, bendradarbiavimo pareigą, imperatyvias teisės normas, bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai, prievolę įvykdo tik iš dalies arba praleidžia prievolės įvykdymo terminą, laikoma, kad šalis prievolę įvykdė netinkamai¹⁷.

1.2. Statybos rangos teisiniai santykiai

Statybos rangos teisinių santykių reguliavimas ir teismų praktika skiriasi nuo bendrosios rangos teisinių santykių reguliavimo keliais aspektais, kuriuos būtina aptarti ir įvertinti, siekiant nustatyti rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo sąlygas, kai šalis sieja statybos rangos teisiniai santykiai.

Pirma, statybos rangos teisinius santykius reguliuoja specialiosios teisės normos, išdėstytos CK 6.681 – 6.699 straipsniuose. Bendrosios rangos sutarties normos taikomos tiek, kiek jos neprieštarauja specialiosioms teisės normoms ir taikomos tik tiems klausimams, kurių nereguliuoja specialiosios teisės normos¹⁸. Be CK normų, reglamentuojančių statybos rangos

teisėjų kolegija. 2005 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje E-o M-o v. UAB „Mindija“, Nr. 3K-3-371/2005; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje E. V-io IĮ „E-istena“ v. AB „H-is investicija“, Nr. 3K-3-685/2004.

¹⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Dizaino kryptis“ v. UAB „TLO“, Nr. 3K-3-599/2012; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje E-o M-o v. UAB „Mindija“, Nr. 3K-3-371/2005; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje E. V-io IĮ „E-istena“ v. AB „H-is investicija“, Nr. 3K-3-685/2004.

¹⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Gaumina“ v. UAB „Raminora“, Nr. 3K-3-327-687/2015.

¹⁸ MITKUS, S., CIBULSKIENĖ, R. *Statybos rangos sutartys: kvalifikavimo problemos* [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2009 [žiūrėta 2020 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367168937054/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>, p. 38-39.

teisinius santykius, statybos rangai taikomos Statybos įstatymo, poįstatyminių aktų bei statybos techninių reglamentų nuostatos¹⁹.

Antra, statybos rangos sutartys sudaromos dėl statinio statymo ar kitų statybos darbų atlikimo, todėl iš bendrųjų rangos sutarčių išsiskiria pagal savo dalyką²⁰. Įstatyme išskiriami tokie statybos darbai: įmonių, pastatų, gyvenamųjų namų ir kitokių statinių statyba ar rekonstrukcija, montavimo, paleidimo ar kitokie darbai ir pastatų ar įrenginių kapitalinio remonto darbai (jei sutartyje nenurodyta kitaip)²¹.

Trečia, išskiriama ypatinga viešojo intereso apsaugos svarba statybos veikloje. Statybos veikloje turi būti užtikrintas ne tik privatus šalių interesas, bet ir viešasis interesas, t.y. statiniai turi būti saugūs, nekelti pavojaus žmonių saugumui, aplinkai ir kt. Dėl šios priežasties statybos santykius, susijusius su pagrindiniais reikalavimais statiniams, statybos techninio normavimo, statybinių tyrinėjimų, projektavimo, statinio eksploatavimo, nugriovimo veiklą, reglamentuoja imperatyviosios viešosios teisės normos²². Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad reikalavimai statybos rangos sutarties dalykui nustatyti imperatyviosiomis teisės normomis. Taip pat imperatyviosios teisės normos lemia ir rangovo pareigų apimtį. Taigi, esminę reikšmę statybos rangos atvejais turi ne tik užsakovo poreikiai ar statybos rangos šalių sudarytos sutarties nuostatos, bet ir imperatyviosios teisės normos²³, o siekis užtikrinti viešojo intereso apsaugą lemia statybos rangos sutarties laisvės principo ribojimą²⁴.

Statybos rangos sutartimi rangovas įsipareigoja:

- 1) atlikti darbus per sutartyje nustatytą terminą;
- 2) pastatyti statinį ar atlikti kitus statybos darbus pagal užsakovo užduotį ir įstatymo reikalavimus.

Užsakovas įsipareigoja:

- 1) sudaryti rangovui būtinas statybos darbams atlikti sąlygas;
- 2) priimti darbų rezultatą;
- 3) sumokėti sutartyje nustatytą kainą²⁵.

¹⁹ Lietuvos Respublikos statybos techninis reglamentas STR 1.06.01:2016. „Statybos darbai. Statinio statybos priežiūra“. *Valstybės žinios*, 2016, nr. 28228.

²⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.681 str.

²¹ *Ibid*, 6.681 str.

²² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Salmeda“ v. UAB „Eika“, Nr. 3K-3-129-1075/2020.

²³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glasma LT“ v. UAB „Senasis dvaras“, Nr. 3K-3-496/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „ŽVC“ v. AB „Pineka“, Nr. 3K-7-262/2010.

²⁴ *Ibid*.

²⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.681 str. 1 d.

Statybos rangos sutarties šalis, rangovas laikomas tinkamai įvykdžiusiu statybos rangos sutartį, jeigu atlikti darbai ar šių darbų rezultatas atitinka sutartyje nustatytus (darbų) kokybės reikalavimus ir normatyvinius statybos dokumentus²⁶.

Statybos rangos teisinius santykius reglamentuojančiose teisės normose įtvirtinta užsakovo teisė kontroliuoti bei prižiūrėti statybos rangos darbus. Pabrėžtina, kad įstatyme įtvirtinta teisė, o ne pareiga, todėl, jei užsakovas nepasinaudoja šia teise, jis negali būti laikomas atsakingu, nebent tokia užsakovo pareiga yra įtvirtinta šalių sutartyje. Tačiau, jei užsakovas pasinaudoja teise tikrinti, prižiūrėti statybos rangos darbus, jis turi pareigą, o ne teisę, nustatęs nukrypimus nuo sutarties sąlygų, kurie gali pabloginti statybos darbų kokybę, ar kitus trūkumus, apie tai nedelsiant pranešti rangovui. Jei užsakovas neįvykdo šios pareigos, užsakovas netenka teisės remtis jais ateityje.

Statybos rangos santykių reglamentavimas skiriasi nuo bendrosios rangos sutarties reglamentavimo ir garantinio termino nustatymu. Statybos įstatyme įtvirtinti būtent statinio garantiniai terminai, kurie atitinka CK įtvirtintus garantinius terminus, nustatytus statybos rangos darbams²⁷. Garantinis terminas statybos darbų rezultatui skaičiuojamas nuo darbų rezultato perdavimo užsakovui momento. Bendrasis garantinis terminas yra penkeri metai. Dešimties metų terminas taikomas, esant paslėptiems statinio elementams, o dvidešimties metų terminas taikomas, kai defektai rangovo paslėpti tyčia²⁸. Pabrėžtina, kad garantinis terminas taikomas ir tais atvejais, kai objekte atliekami pavieniai statybos darbai²⁹. Analogiška garantinio termino nuostata nėra įtvirtinta bendrosiose rangos santykius reglamentuojančiose teisės normose ir yra specialioji norma statybos rangos teisiniams santykiams. Rangovas per visą garantinį laiką privalo užtikrinti, kad statybos objektas atitinka normatyvinių statybos dokumentų nurodytus rodiklius ir yra tinkamas naudoti pagal sutartyje nustatytą paskirtį³⁰. Už statinio sugriuvimą ir defektus, nustatytus per garantinį terminą, atsako rangovas, projektuotojas ir statybos techninis prižiūrėtojas³¹.

²⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Atnava“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, Nr. 3K-3-235/2005; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance AS v. UAB „Įrengimas“, Nr. 3K-3-516/2009; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010.

²⁷ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 32-788, 41 str.

²⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.698 str.

²⁹ Renatos Skrebutėnienės, IV kurso, komercinės teisės studijų šakos studentės magistro darbas „Statybos rangos darbų garantiniai terminai: lyginamieji aspektai“, Vilnius. 2012, p. 9.

³⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.697 str.

³¹ *Ibid*, 6.696 str.

Dėl ypatingos statybos rangos santykių reikšmės visuomenei, LAT praktikoje išaiškinta, kad, jei sutartimi ar įstatymu yra numatyta statinio kokybės garantija, dėl nustatytų darbų rezultato kokybės trūkumų, pasinaudoti CK 6.664 str. įtvirtintais pažeistų teisių gynimos būdais gali ne tik užsakovas, t.y. ne tik kita rangos sutarties šalis. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad statinio savininkas turi teisę reikšti reikalavimą dėl statinio defektų, nustatytų per garantinį terminą, tiesiogiai rangovui, nors rangovo ir statinio savininko nesieja rangos sutartiniai santykiai. Rangovo pareigos užtikrinti statinio kokybę (CK 6.663 str.) per garantinį terminą (CK 6.665 str.) atžvilgiu nėra svarbu, ar statinį eksploatuoja užsakovas, ar naujasis statinio savininkas. Rangovo pareiga užtikrinti statinio kokybę per garantinį terminą yra siejama su pačiu statiniu ir statinio kokybės užtikrinimu. Ši rangovo pareiga kartu su nuosavybės teise pereina ir kitiems statinį įsigijusiems asmenims, kurie atitinkamai perima ir teises, išplaukiančias iš šios pareigos pažeidimo (73 par.)³². Taigi, rangovas atsako už statinio defektus, paaiškėjusius per garantinį terminą, net ir tais atvejais, kai reikalavimą reiškia statinio savininkas, kuris nėra statybos rangos sutarties šalis³³.

Analogiškai vertinant kasacinio teismo išaiškinimą spręstina, ar teise pasinaudoti CK 6.664, 6.665 str. įtvirtintais pažeistų teisių gynimo būdais gali ir pagrindinės statybų rangos sutarties užsakovas subrangovo atžvilgiu. Subrangos santykiuose užsakovu laikomas generalinis rangovas.

Kaip buvo minėta, kasacinis teismas nurodė, kad rangovo pareiga užtikrinti statinio kokybę per garantinį terminą kartu su nuosavybės teise pereina statinį įsigijusiems asmenims³⁴. Kasacinio teismo išaiškinimas iš esmės įtvirtina taisyklę, kad teisė reikšti rangovui reikalavimą dėl statybos darbų trūkumų seka paskui daiktą ir pereina kartu su nuosavybės teise. Statinį nuosavybės teise įsigyja ne tik statinio pirkėjas, bet ir užsakovas, kuriam yra perduodama nuosavybės teisė į statinį darbų perdavimo metu³⁵. Taigi, atitinkamai, kai generalinis rangovas perduoda statybos darbų rezultatą užsakovui, kartu su nuosavybės teise į darbų rezultatą užsakovui pereina ir generalinio rangovo, kaip užsakovo, teisės subrangovo atžvilgiu, t.y. teisė reikšti reikalavimą dėl darbų trūkumų, nustatytų per garantinį terminą tiesiogiai subrangovui.

Atsižvelgiant į tai, kad užsakovo teisės pereina statinio savininkui, statinio savininkas (pirkėjas ar užsakovas) įgyja teisę reikšti reikalavimą rangovui ar subrangovui ne tik dėl

³² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Salmeda“ v. UAB „Eika“, Nr. 3K-3-129-1075/2020.

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.645 str. 2 d.

deliktinės atsakomybės taikymo, bet ir dėl pažeistų teisių gynimo būdų, nurodytų specialiose teisės normose (CK 6.664, 6.665, 6.695, 6.697 str.), taikymo, kai yra nustatomi darbų trūkumai per garantinį terminą, nes tokią užsakovo teisę jis perima kartu su nuosavybės teise.

Taigi, statybos rangos teisiniai santykiai nuo bendrosios rangos teisinių santykių, be kita ko, skiriasi statybos rangos sutarties dalyku, garantiniu terminu bei asmenų, turinčių teisę reikšti reikalavimą dėl rangovo atsakomybės už darbų trūkumus, nustatytus per garantinį terminą, taikymo. Tai, kad didžioji dalis teisės normų, reglamentuojančių statybos rangos teisinius santykius, yra imperatyviosios, lemia sutarties laisvės principo ribojimą, kai rangos sutartis sudaryta dėl statybos darbų. Būtent dėl viešo intereso apsaugos, įstatyme įtvirtinta pareiga užtikrinti statinio kokybę per garantinį terminą nukreipta *egra omnes* (prieš visus), garantija suteikiama ne sutarties šaliai, o pačiam darbų rezultatui, todėl reikalavimą, dėl rangovo atsakomybės taikymo už šios pareigos pažeidimą, gali reikšti ne tik kita rangos sutarties šalis, bet ir naujasis statinio savininkas; tokia teisė iš esmės seka paskui daiktą.

1.3. Darbų perdavimo - priėmimo tvarka

Kaip buvo minėta, rangos sutarties šalis sieja priešpriešinės pareigos ir reikalavimo teisės. Rangovas privalo tinkamai ir laiku atlikti rangos darbus, o užsakovas privalo juos priimti, bei už juos atsiskaityti³⁶. Užsakovo pareigos priimti atliktą darbą įvykdymas siejama su rangos darbų perdavimo – priėmimo akto pasirašymu. Su šio akto pasirašymu taip pat siejama ir užsakovo pareiga apmokėti už atliktus darbus bei užsakovo teisė reikšti rangovui reikalavimą dėl atliktų darbų trūkumų. Taigi, išskiriama ypatinga darbų perdavimo – priėmimo akto svarba sprendžiant dėl rangovo atsakomybės apimties.

Teismų praktikoje nurodyta, kad rangovas privalo pranešti užsakovui apie pasirengimą perduoti rangos darbų rezultata, o užsakovas, gavęs šį rangovo pranešimą, privalo nedelsdamas priimti rangos darbus. Kokia forma turi būti daromas pranešimas įstatyme nenustatyta, tačiau tinkamu laikomas bet koks dokumentas, kuris atitinka įstatyme nurodytus priėmimo – perdavimo akto požymius. CK 6.694 str. 4 d. nurodyta, kad darbų perdavimas – priėmimas įforminamas aktu, kurį pasirašo abi rangos sutarties šalys, taigi, įtvirtinta rašytinė darbų perdavimo – priėmimo akto forma. Darbų priėmimo – perdavimo akto formą šalys gali

³⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Atnava“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Nr. 3K-3-235/2005; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010.

nustatyti bendru sutarimu rangos sutartyje. Sutartyje šalys turėtų aptarti ir pareigą apie atliktus darbus pranešti suinteresuotiems asmenims, pvz., valstybės, savivaldybės institucijų atstovams, statybos normatyvinių dokumentų nurodytais atvejais³⁷. Tais atvejais, kai nėra pasirašytas darbų priėmimo – perdavimo aktas, teismas vertina, nuo kada užsakovas pradėjo faktiškai naudotis priimtais darbais (*faktinis darbų priėmimas*).

CK 6.662 str., kuris reglamentuoja atliktų darbų priėmimą, nėra nustatyta koku būdu užsakovas privalo priimti rangos darbų rezultatą, kad būtų laikoma, kad jis tinkamai įvykdė šią pareigą. Įstatymas neįpareigoja užsakovo tikrinti darbų rezultatą specialiais būdais, atlikti matavimus ar bandymus³⁸. Šalys sutartyje gali numatyti, koku būdu priėmęs darbų rezultatą, užsakovas laikomas tinkamai įvykdžiusiu šią pareigą³⁹. Jei įstatymas ar šalių sutartis numato, kad užsakovas privalo atlikti tam tikrus bandymus ar matavimus, užsakovas laikomas tinkamai įvykdžiusiu pareigą priimti darbų rezultatą, jei jis atlieka nurodytus bandymus ar matavimus⁴⁰.

Įstatymas įtvirtina užsakovo pareigą apžiūrėti darbų rezultatą jo perdavimo metu. Kasacinio teismo praktikoje išskiriama, kad darbų perdavimo – priėmimo metu užsakovas turi elgtis rūpestingai, apžiūrėti darbą ir įsitikinti, ar daiktas neturi akivaizdžių trūkumų⁴¹. Darbus užsakovas gali priimti be išlygų, kai nenustatomi trūkumai darbų perdavimo – priėmimo metu, arba su išlygomis, kai yra nustatomi atliktų darbų trūkumai. Šiuo aktu šalys patvirtina, kad užsakovas priima, o rangovas perduoda rangos darbų rezultatą. Be to, darbų perdavimo – priėmimo akte šalys nurodo darbų trūkumus bei nustato trūkumų pašalinimo tvarką ir sąlygas⁴².

Įstatymas išskiria *akivaizdžius* ir *paslėptus* trūkumus. Akivaizdūs trūkumai – tai tokie trūkumai, kurie gali būti nustatyti normaliai priimant darbą. Tuo tarpu paslėpti (neakivaizdūs) trūkumai – tai tokie trūkumai, kurie negalėjo būti nustatyti normaliai priimant darbą.

³⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glasma LT“ v. UAB „Senasis dvaras“, Nr. 3K-3-496/2010.

³⁸ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje II „Seno dvaro sodyba“ v. UAB „Rustonas“, Nr. 3K-3-389-969/2015.

³⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „SSPC-Klaipėda“ v. UAB „Mintija“, Nr. 3K-3-112-313/2015.

⁴⁰ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glasma LT“ v. UAB „Senasis dvaras“, Nr. 3K-3-496/2010.

⁴¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.662, 6.694 str.

⁴² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje A. Š. TUB „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-17/2007; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glijas v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-484/2007; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. sausio 22 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Alrosta“ v. UAB „Immobilitas“, Nr. 3K-3-19/2009; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje RUAB „ASF“ v. UAB „Vetruna“, Nr. 3K-3-250/2013.

Pabrėžtina, kad pagrindinis darbų trūkumus apibūdinantis požymis – jie blogina darbų rezultato kokybę. Darbų trūkumai išskiriami tuo, kad jie atsiranda kaip sąlygų, reglamentuojančių darbų kokybę, pažeidimas. Jei užsakovas nustato nukrypimus ar neatitikimus nuo kitų sutarties sąlygų, kurie paties darbų rezultato neblogina, jis gali reikšti reikalavimą dėl rangovo atsakomybės taikymo už sutarties netinkamą įvykdymą pagal bendrąsias teisės normas, bet toks pažeidimas nėra laikytinas darbų rezultato kokybės trūkumu ir rangovo atsakomybė nėra taikoma pagal specialiąsias, rangovo atsakomybę už darbų trūkumus reglamentuojančias, teisės normas. Statybos darbų priėmimo atveju privaloma įrodyti, kad statybos darbų trūkumai yra rangovo veiksmų rezultatas, kad darbų kokybė neatitinka sutartyje ar įstatyme nustatytos darbų kokybės sąlygos⁴³.

CK 6.662 str. 2 d. nurodyta bendroji taisyklė, kad tais atvejais, kai užsakovas priima darbą jo nepatikrinęs ar nenurodęs priėmimo akte akivaizdžių darbų (rezultato) trūkumų, jis netenka teisės remtis trūkumų faktu⁴⁴. Ši taisyklė įtvirtina prezumpciją, kad, jei rangovas priimdamas darbų rezultatą neišskiria akivaizdžių trūkumų, kaip bloginančių darbų rezultato kokybę, tokie trūkumai nėra laikomi darbų kokybės trūkumais. Šioje teisės normoje įstatymo leidėjas užsakovo pareigą patikrinti ir nurodyti darbų trūkumus sieja tik su akivaizdžių darbų trūkumų nustatymu. Be to, kad darbų trūkumai gali būti užfiksuoti ne tik darbų perdavimo – priėmimo akte, bet ir kitame dokumente, patvirtinančiame darbų priėmimą.

Toje pačioje normoje įtvirtinta galimybė užsakovui vėliau reikšti reikalavimą dėl trūkumų pašalinimo, kai užsakovas priimdamas atliktą darbą pastebėjęs darbų trūkumus, jų nenurodė darbų priėmimo metu, bet tokia galimybė užsakovui suteikta šalims iš anksto susitarus. Užsakovo teisė vėliau reikšti reikalavimą dėl darbų trūkumų, kai trūkumai nėra aptarti darbų priėmimo metu, turėtų būti aiškiai aptarta, išskiriant užsakovo teisę vėliau reikšti reikalavimą dėl akivaizdžių trūkumų, kai trūkumai nebuvo nustatyti ir nurodyti darbų perdavimo metu. Įstatymas nedraudžia tokią užsakovo teisę numatyti šalių sudarytoje rangos sutartyje ar darbų perdavimo – priėmimo akte.

CK 6.662 str. 4 d. įtvirtinta išimtis iš bendrosios taisyklės, kad užsakovas, nenurodęs darbų trūkumų darbų perdavimo – priėmimo metu, netenka teisės jais remtis ateityje. Šioje normoje įtvirtinta, kad tais atvejais, kai darbų trūkumai normaliai priimant darbą negalėjo būti

⁴³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje V.E. v. UAB „RMR ir ko“, Nr. 3K-3-11/2013.

⁴⁴ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugpjūčio 11 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pamario Andova“ v. Albino ir Zenono Zenkevičių antstolių kontora, Nr. 3K-3-371/2008.

nustatyti, t.y. paslėpti trūkumai, arba trūkumai buvo rangovo tyčia paslėpti, užsakovas turi teisę reikšti reikalavimą rangovui dėl tokių trūkumų ir tais atvejais, kai jie buvo nustatyti po darbų priėmimo. Užsakovas turi pareigą apie paslėptų trūkumų nustatymą informuoti rangovą per protingą terminą. Taigi, rangovas atsako ne tik už akivaizdžius trūkumus, nustatytus darbų perdavimo – priėmimo metu, bet ir už paslėptus trūkumus, jei apie juos užsakovas rangovą informuoja per protingą terminą.

Kai užsakovas reiškia reikalavimą dėl darbų trūkumų, teismai pirmiausia analizuoja trūkumų pobūdį. Jei nustatyta, kad trūkumai yra akivaizdūs, galėjo ir turėjo būti nustatyti darbų perdavimo metu, užsakovas netenka teisės jais remtis⁴⁵. Tačiau, jei trūkumai yra paslėpti trūkumai ir negalėjo būti nustatyti darbų perdavimo metu arba buvo paslėpti rangovo tyčia, CK 6.662 str. 3 d. nėra taikoma ir užsakovas turi teisę naudotis pažeistų teisių gynimo būdais dėl darbų trūkumų nustatymo. Pabrėžtina, kad įstatyme įtvirtinta užsakovo pareiga apie nustatytus paslėptus trūkumus informuoti rangovą per protingą terminą. Įrodinėjimo našta, kad užsakovas pažeidė šią pareigą, tenka rangovui.

Įstatyme ir teismų praktikoje nurodyta, kad užsakovas privalo priimti rangovo perduodamus darbų rezultatus⁴⁶. Tačiau ši taisyklė nėra absoliuti ir įstatyme yra numatytos kelios išimtys. CK 6.694 str. 6 d. numatyta užsakovo teisė atsisakyti priimti statybos rangos darbų rezultatą, kai nustatomos abi sąlygos:

- 1) nustatoma trūkumų, dėl kurių darbų rezultato neįmanoma naudoti pagal statybos rangos sutartyje numatytą paskirtį;
- 2) šių trūkumų rangovas ar užsakovas negali pašalinti.

Svarbu paminėti, kad šios normos yra imperatyvios, todėl šalims nėra suteikiama galimybė sutarti dėl darbų rezultato nepriėmimo, kai yra nustatomi darbų rezultato kokybės trūkumai, kurie gali būti pašalinami ir netrukdo darbų rezultatą naudoti pagal paskirtį. Toks šalių susitarimas neturėtų teisinės galios, nes šalys negali sutarti dėl sąlygų, kurios prieštarauja imperatyvioms teisės normoms⁴⁷.

Statybos rangą reglamentuojančiose teisės normoje numatyta galimybė užsakovui atsisakyti priimti darbų rezultatą, kai pagal įstatymą, sutartį ar darbų pobūdį privalomų

⁴⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Atnava“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Nr. 3K-3-235/2005; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glasma LT“ v. UAB „Senasis Dvaras“, Nr. 3K-3-496/2010.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.694 str. 1 d.

⁴⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glasma LT“ v. UAB „Senasis dvaras“, Nr. 3K-3-496/2010.

bandymų ir kontrolinių matavimų rezultatai yra neigiami⁴⁸. Užsakovui suteikiama teisė nepriimti darbų rezultato ir tais atvejais, kai rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą ir dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę⁴⁹. Taigi, užsakovas gali atsisakyti priimti rangos darbų rezultatą, tik, kai yra nustatomos įstatyme įtvirtintos išimtis.

Kai užsakovas atsisako pasirašyti darbų perdavimo - priėmimo aktą, jis privalo nurodyti atsisakymo priežastis. Jei, rangovo nuomone, užsakovo nurodytas atsisakymas priimti darbų rezultatą yra nepagrįstas, jis turi teisę, akte pažymėjęs atsisakymo faktą, pasirašyti jį *vienašališkai*⁵⁰. Pabrėžtina, kad žymos apie nepasirašymą nebuvimas nėra vertintinas kaip kliūtis tokį aktą kvalifikuoti pasirašytą vienašališkai. Rangovui teisė vienašališkai pasirašyti darbų perdavimo aktą suteikiama tik, jei rangovas pats tinkamai vykdė prievolę perduoti rangos darbus, t.y. sudarė sąlygas užsakovui priimti darbų rezultatą. Vienašališkai pasirašytas aktas turi tokią pat juridinę galią, kaip ir pasirašytas abiejų šalių. Jis galioja tol, kol teismas jo nepripažįsta negaliojančiu⁵¹. Prašymą, pripažinti vienašališkai pasirašytą darbų perdavimo aktą negaliojančiu, teismui gali paduoti užsakovas, jei jis gali įrodyti, kad pagrindai atsisakė pasirašyti aktą. Be to, kaip buvo minėta, jei rangovas darbus perdavė pavėluotai ir dėl to prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę arba privalomų bandymų ar kontrolinių matavimų rezultatai yra neigiami, rangovo vienašališkai pasirašytas darbų perdavimo aktas teismo gali būti pripažintas negaliojančiu⁵².

Pabrėžtina, kad vienašališkai pasirašytas aktas įgyja juridinę galią tik, kai yra perduodami statybos rangos darbai. Juridinės galios vienašališkai pasirašytam aktui suteikimo tikslas yra užtikrinti, kad darbų priėmimas ir, atitinkamai, kitų prievolių vykdymas, pvz. apmokėjimas už atliktus darbus, nebūtų vilkinamas⁵³. Kaip buvo minėta, užsakovo pareiga atsiskaityti už atliktus darbus siejama su darbų perdavimo – priėmimo akto pasirašymo momentu. Tais atvejais, kai rangovas vienašališkai pasirašo darbų perdavimo aktą ir aktas nėra užsakovo

⁴⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.694 str. 5 d.

⁴⁹ *Ibid*, 6.652 str. 4 d.

⁵⁰ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glijas v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-484/2007.

⁵¹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje AB „Panevėžio statybos trestas“ v. UAB „Arno vila“, Nr. 3K-3-536/2011.

⁵² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje A. Š. TUB „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-17/2007.

⁵³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje RUAB „ASF“ v. UAB „Vetrūna“, Nr. 3K-3-250/2013.

nuginčytas teisme, rangovas turi teisę reikšti reikalavimą dėl priverstinio darbų apmokėjimo, jei užsakovas vengia atsiskaityti už atliktus darbus⁵⁴.

Vienašalis darbų perdavimo aktas gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu užsakovas įrodo, kad dėl termino praleidimo priverstinis įvykdymas užsakovui prarado prasmę arba, kai pagal įstatymą, sutartį ar darbų pobūdį privalomų bandymų ir kontrolinių matavimų rezultatai yra neigiami (CK 6.652 str. 4 d.; 6.694 str. 5, 6 d.)⁵⁵.

Darbų perdavimo – priėmimo procesui taikomi sutarčių vykdymo principai, t.y. sutartis turi būti vykdoma pagal joje nurodytas sąlygas, sąžiningai, bendradarbiaujant ir pan. Jei rangovo atlikti darbai neatitinka sutarties, įstatymų sąlygų ir rangovas apie tai žino, rangovas privalo apie tai informuoti užsakovą. Rangovas laikomas pažeidusiu sąžiningumo pareigą, jei apie trūkumus neinformuoja užsakovo iki darbų perdavimo momento arba darbų perdavimo metu. Tokiu atveju, rangovas atsako už darbų trūkumus, net jei užsakovas jų nenurodo darbų perdavimo – priėmimo akte⁵⁶.

Taigi, įstatyme įtvirtinta darbų perdavimo – priėmimo pareiga taikoma abiem sutarties šalims. Net jei darbų rezultatas turi kokybės trūkumų, užsakovas jį privalo priimti, darbų perdavimo – priėmimo akte šalis turi nurodyti darbų trūkumus bei nustatyti jų šalinimo tvarką. Tik išimtiniais, įstatyme įtvirtintais atvejais užsakovas gali atsisakyti priimti darbų rezultatą. Be to, rangovas turi teisę perduoti statybos rangos darbų rezultatą vienašaliu aktu, kuris šalims turi tokią pat teisinę galią kaip ir dvišalis aktas, kol ieškovas jo galiojimo nenuginčija teisme. Darbų perdavimo metu įstatyme numatyta užsakovo pareiga atidžiai ir rūpestingai apžiūrėti priimamą darbų rezultatą apibrėžia ir rangovo atsakomybės taikymo apimtį dėl trūkumų, nustatytų darbų perdavimo metu. Rangovo atsakomybė taikoma ir dėl vėliau paaiškėjusių trūkumų, t.y. paslėptų trūkumų, jei apie juos ieškovas rangovą informuoja per protingą terminą.

⁵⁴ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Glijas“ v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-484/2007; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Statybų pasažas“ v. UAB Senamiesčio svečių namai“, Nr. 3K-3-504/2009; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glasma LT“ v. UAB „Senasis dvaras“, Nr. 3K-3-496/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Marketas“ v. UAB „Magrinis“, Nr. e3K-3-561-378/2016.

⁵⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje A. Š. TUB „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-17/2007.

⁵⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Melesta“ v. UAB „Mechanika“, Nr. 3K-3-489/2010.

1.4. Darbų kokybės reikalavimai

Rangovo pareiga siejama su rangos darbų rezultato kokybe, galimybe darbų rezultatą naudoti pagal sutartyje nurodytą ar normalią jo naudojimo paskirtį. Be to, pagal rangos sutartį rangovas įsipareigoja sukurti ar pasiekti tam tikrą darbo rezultatą ir jį perduoti užsakovui, o ne tik dėti tam tikras pastangas rezultatui pasiekti. Tai reiškia, kad atsakomybė rangovui yra taikoma būtent už rezultato kokybės nebuvimą⁵⁷.

Kaip buvo minėta, rangos sutarties sudarymą bei reikalavimus rangos sutarties dalykui lemia ne tik užsakovo poreikis tam tikram darbo rezultatui, bet ir atliekamo darbo specifiška. CK įtvirtina kriterijus, kuriais vadovaujantis nustatoma, ar darbai yra tinkamos kokybės:

- 1) darbų rezultatas privalo atitikti darbų kokybės sąlygas, numatytas rangos sutartyje. Kai rangos sutartyje nėra nurodytos darbų kokybės sąlygos, remiamasi įprastai tos rūšies darbams keliamais reikalavimais;
- 2) darbų rezultatas turi atitikti įprastas tokiam rezultatui taikomas savybes darbų perdavimo momentu ir turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį protingą terminą;
- 3) darbų rezultatas privalo atitikti privalomus įstatyme ar sutartyje nustatytus kokybės reikalavimus. Tokie reikalavimai yra privalomi rangovui, kuris veikia kaip verslininkas;
- 4) darbų rezultatas privalo atitikti aukštesnius reikalavimus, nei privalomi reikalavimai tokiam rezultatui, jei šalys tai numatė sutartyje⁵⁸.

Vertinant, ar rangos sutarties rezultatas atitinka sutarties sąlygas, privaloma atsižvelgti tiek į aiškiai sutartyje nurodytas sutarties sąlygas, tiek į numanomas sutarties sąlygas⁵⁹. Numanomų sąlygų institutas yra reikšmingas tuo, kad tokių sąlygų pažeidimas gali būti pagrindas sutartinei civilinei atsakomybei kilti⁶⁰. Todėl darbų rezultatas privalo atitikti ne tik šalių sutartyje numatytus kokybės reikalavimus, bet ir įprastai tokios rūšies darbams taikomus reikalavimus bei įstatyme įtvirtintus reikalavimus, pvz., reikalavimus statinio statybai. Kasacinis teismas

⁵⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Atnava“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Nr. 3K-3-235/2005; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.663 str.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *Teismų praktikos dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo apžvalga* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2018 [žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/11/2018_sutartines_atsakomybes_taikymo_apzvalga.docx>, p. 19-20.

⁶⁰ *Ibid.* p. 19-20.

pabrėžia, kad darbų kokybės reikalavimai yra taikomi darbų kokybei, o ne juos atliekantiems asmenims⁶¹.

Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad vien ta aplinkybė, kad darbų rezultato užsakovas negali naudoti pagal paskirtį, nebūtinai yra pagrindas rangovo atsakomybei kilti. Užsakovas privalo įrodyti ne tik tai, kad darbų rezultatas yra netinkamos kokybės, bet ir tai, kad sutartyje nurodyti rangos darbai buvo atlikti netinkamai. Pavyzdžiui, LAT sprendė klausimą, ar atsiranda rangovui atsakomybė, kai rangovas darbus vykdė be laivų modernizacijos projekto, o atliktas darbų rezultatas nebuvo tinkamas eksploatuoti. Teismas konstatavo, kad, nesant įstatyme ar sutartyje įtvirtintos pareigos rangovui laikytis atitinkamos tvarkos ir atsakomybės už jos nesilaikymą, tokia atsakomybė nurodytu pagrindu negalima. Vien ta aplinkybė, kad rangos darbai atlikti nesant parengto modernizavimo projekto, negali būti pagrindas taikyti rangovui atsakomybę už tai, kad užsakovas negali naudoti darbų rezultato pagal paskirtį. Teismas pabrėžė, kad užsakovas šioje byloje neįrodė rangos darbų netinkamo atlikimo⁶².

Kasacinio teismo praktikoje taip pat išaiškinta, kad daikto tinkamumas naudoti pagal paskirtį neturi būti suprantamas kaip įmanomumas jį naudoti, nors ir patiriant dėl to didelius nepatogumus, įvairaus pobūdžio trikdžius ar papildomas sąnaudas⁶³. Taigi, tais atvejais, kai rangos darbai atlikti tinkamai, darbų rezultatas yra tinkamas naudoti, tačiau užsakovas, naudodamas darbų rezultatą, patiria didelius nepatogumus ir sąnaudas, kurių užsakovas nebūtų patyręs, jei sukurtas rangos darbų rezultatas atitiktų užsakovo reikalavimus iš anksto numatytam darbų rezultato eksploatavimui. Svarbu pabrėžti, kad rangovui turi būti žinoma, kokiam tikslui ir kokių mastu turi būti įmanoma naudoti darbų rezultatą.

Kaip buvo minėta, rangovo atsakomybė už netinkamos kokybės darbų taikoma tais atvejais, kai darbų rezultatas neatitinka rangos sutarties ar įstatymo nuostatų, įtvirtinančių reikalavimus darbų kokybei. Siekiant nustatyti ar darbų rezultatas yra tinkamos kokybės, teismai atsižvelgia ir į sutartyje nenumatytas (numanomas) sąlygas, įprastus reikalavimus tokiam darbų rezultatui. Rangovo atsakomybė taikoma būtent už darbų rezultato nebuvimą. Tačiau atsakomybė gali būti taikoma ir už netinkamą darbų atlikimą, bet tik tais atvejais, kai

⁶¹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Schema“ v. UAB „Rodena“, Nr. 3K-3-241/2012.

⁶² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje T. Areškevičiaus IĮ v. UAB „Kojora“, Nr. e3K-3-199-378/2019.

⁶³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kilimai“ v. UAB „Monrema“, Nr. 3K-3-352-219/2018.

pareiga atlikti darbus tam tikra tvarka yra numatyta rangos sutartyje arba tokią tvarką nustato įstatymas. Be to, įstatymas įtvirtinta rangovo pareigą užtikrinti, kad darbų rezultatas bus tinkamas naudoti pagal paskirtį protingą terminą. Kasacinis teismas pabrėžia, kad vien tai, kad darbų rezultatai įmanoma naudoti pagal paskirtį, nereiškia, kad rezultatas yra tinkamas naudoti pagal paskirtį. Tačiau, jei rangovas darbus atliko pagal šalių sutartyje, įstatyme numatytą tvarką, ir darbų rezultatas atitinka darbų rezultato kokybės reikalavimus, rangovui negali būti taikoma atsakomybė, net jei darbų rezultatas negali būti naudojamas pagal paskirtį.

II. RANGOVO ATSAKOMYBĖ, KAI TAIKOMI PAGRINDINIAI PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDAI DĖL NETINKAMOS KOKYBĖS DARBŲ

Civilinės teisės ir pareigos atsiranda įstatyme numatytais pagrindais, pvz., civilinių sandorių, žalos padarymo, dėl įvykių ir veiksmų, su kuriais įstatymai sieja civilines teises pasekmes, ir kitais pagrindais⁶⁴. Pažeistas civilines teises gina teismas, atkurdamas buvusią iki teisės pažeidimo padėtį, priteisdamas įvykdyti prievolę natūra, nutraukdamas arba pakeisdamas teisinį santykį, išieškodamas padarytą žalą (nuostolius) ar netesybas ir kt.⁶⁵ Kiekvienas asmuo savo nuožiūra laisvai naudojasi civilinėmis teisėmis, tarp jų ir teise į gynybą, todėl tais atvejais, kai asmuo mano, kad jo teisės buvo pažeistos, jis turi teisę (ne pareigą) kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas⁶⁶.

Pareikšdamas ieškinį, be kita ko, ieškovas privalo nurodyti ieškinio dalyką, t.y. atsakovui pareikštą materialųjį teisinį reikalavimą⁶⁷. Šiame reikalavime ieškovas turi nurodyti konkretų asmenį, kuris galimai pažeidė jo subjektines teises ar įstatymų saugomus interesus, bei aiškiai suformuluoti patį reikalavimą, t.y. ko jis prašo teismo⁶⁸. Formuluodamas materialinį reikalavimą, asmuo gali pasinaudoti tik įstatyme įtvirtintais pažeistų teisių gynimo būdais.

Visos teisės sistemos atriboja pažeistų teisių gynimo būdus (angl. *remedies*) ir civilinę atsakomybę (angl. *liability*). Taikant daugumą pažeistų teisių gynimo būdų nėra sukuriami nauji teisiniai santykiai, nes toks gynimo būdas galimas jau egzistuojančio teisinio santykio pagrindu. Pvz., reikalavimas įvykdyti prievolę natūra, atitinkamai reikalavimas neatlygintinai pašalinti darbų trūkumus, nesukuria naujos prievolės, nes toks reikalavimas reiškiamas jau egzistuojančios prievolės pagrindu, t.y. rangos sutarties pagrindu. Tačiau gali atsirasti pagrindas taikyti kelis pažeistų teisių gynimo būdus, pvz., sutarties pažeidimas gali būti pagrindas taikyti sutarties nutraukimą, civilinę atsakomybę ir pan.

Reikšdamas reikalavimą ar kelis reikalavimus dėl pažeistų teisių gynimo, ieškovas privalo įsitikinti, kad tokio reikalavimo ar kelių reikalavimų taikymą leidžia pažeistų teisių gynimo būdo prigimtis. Be to, teisinėse sistemose pažeistų teisių gynimo būdai yra išskiriami į pirminius ir antrinius. Kontinentinės teisės sistemoje reikalavimas įvykdyti prievolę natūra yra

⁶⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 1.136 str.

⁶⁵ *Ibid*, 1.138 str.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340, 5 str.

⁶⁷ *Ibid*. 135 str.

⁶⁸ Lietuvos apeliacinis teismas, civilinių bylų skyrius. 2012 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje G.L., A.L. v. UAB „Arkada“, AB „DNB Bankas“, Nr. 2-411/2012.

pirminis pažeistų teisių gynimo būdas, o civilinė atsakomybė – antrinis. Bendrosios teisės sistemoje pagrindinis pažeistų teisių gynimo būdas, atvirkščiai, yra civilinė atsakomybė, kuri pasireiškia nuostolių atlyginimo forma⁶⁹. Pabrėžtina, nuostolių atlyginimas neatleidžia skolininko nuo pareigos įvykdyti prievolę natūra, nebent šalys būtų sutarusios kitaip.

Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad užsakovas gali pasirinkti savo teisių gynimo būdą ir nėra įpareigojamas pažeistas teises gintis vienu ar kitu įstatyme įtvirtintu pažeistų teisių gynimo būdu. Priklausomai nuo pažeidimo užsakovas gali rinktis vieną ar kelis pažeistų teisių gynimo būdus, jeigu jų bendrą taikymą leidžia pasirinktų gynimo būdų prigimtis⁷⁰. Tinkamas pažeistų teisių gynimo būdo pasirinkimas yra itin svarbus ir atsakingas klausimas, kurį ieškovas privalo atidžiai įvertinti, nes nuo pasirinkto pažeistų teisių gynimo būdo priklauso, ar tam tikru atveju ieškinys bus tenkinamas, ar ne. Nuo pasirinkto pažeistų teisių gynimo būdo priklauso ir sąlygos, kurias asmuo privalo įrodyti teismui, pažeistų teisių gynimo būdas tiesiogiai susijęs su ieškovo reikalavimu, t.y. tai, ko ieškovas gali reikalauti iš atsakovo, bei, žinoma, nuo pasirinkto pažeistų teisių gynimo būdo priklauso ir ieškinio senaties terminas bei senaties termino pradžios momento skaičiavimo ypatumai.

2.1. Pažeistų teisių gynimo būdai dėl netinkamos kokybės darbų

CK ir teismų praktikoje įtvirtinta, kad rangovas laikomas tinkamai įvykdžiusiu pareigas pagal rangos sutartį, jeigu jo atlikti darbai yra tinkamos kokybės ir prievolė įvykdyta laiku. Kai rangovo atlikti darbai yra netinkamos kokybės, laikoma, kad rangovas netinkamai įvykdė sutartines prievoles ir pažeidė rangos sutartį. Todėl tais atvejais, kai yra nustatomi rangos darbų trūkumai, taikomos ne tik specialiosios rangos sutartis reglamentuojančios teisės normos, bet ir bendrosios sutarčių teisės normos, kurios reglamentuoja sutarčių vykdymo, neįvykdymo, civilinės atsakomybės ir kt. klausimus.

⁶⁹ MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995. p. 22-30.

⁷⁰ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kilimai“ v. UAB „Monrema“, Nr. 3K-3-352-219/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Mano turtas“ v. AB „Eurovia Lietuva“, Nr. 3K-3-160-687/2016; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kauno audinių projektas“ v. UAB „Irlanda“, Nr. 3K-3-74-421/2015; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Klaipėdos rajono savivaldybės administracija v. UAB „Klaipėdos apdaila“, Nr. 3K-3-169-690/2015.

Taigi, kai užsakovas nustato darbų trūkumus, užsakovas pažeistas teises gali ginti bendrosiose teisės normose įtvirtintais būdais. Pvz.:

- 1) nustatyti papildomą terminą sutarčiai įvykdyti⁷¹;
- 2) reikalauti prievolę įvykdyti natūra⁷²;
- 3) vienašališkai nutraukti sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo⁷³;
- 4) pareikšti reikalavimą dėl civilinės atsakomybės taikymo⁷⁴;
- 5) sustabdyti prievolės vykdymą⁷⁵ ir kt.

Dėl nustatytų darbų trūkumų užsakovas pažeistas teises gali ginti ir specialiosiose teisės normose įtvirtintais pažeistų teisių gynimo būdais:

- 1) reikalauti pašalinti trūkumus, sumažinti darbų kainą ar atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas (jei tokia teisė numatyta šalių rangos sutartyje)⁷⁶;
- 2) vienašališkai nutraukti rangos sutartį ir reikalauti nuostolių atlyginimo⁷⁷;
- 3) reikalauti pašalinti trūkumus arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, kai trūkumai nustatyti per garantinį terminą⁷⁸.

Užsakovas, siekdamas apginti pažeistas teises CK 6.665 str. 1 d. įtvirtintais gynybos būdais, gali pasirinkti tik vieną iš trijų šiame straipsnyje įtvirtintų gynybos būdų. CK 6.665 str. įtvirtinti gynybos būdai yra alternatyvūs ir negali būti naudojami keli vienu metu. Pavyzdžiui, užsakovas negali reikalauti sumažinti darbų kainą iki nulio ir taip pat reikalauti pašalinti atliktų darbų defektus.

LAT praktikoje laikoma, kad ieškovas pareiškė reikalavimą taikyti CK 6.665 str. 1 d. 2 p. nustatytą teisių gynimo priemonę, kai ieškovas pareiškia vieną iš šių reikalavimų:

- 1) neatlygintinai pašalinti trūkumus;
- 2) sumažinti darbų kainą net ir iki nulio;
- 3) atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas⁷⁹.

Analogiškai reikalavimas nutraukti sutartį, nes rangovas per protingą terminą nepašalina trūkumų arba trūkumai yra esminiai ir nepašalinti, ir reikalavimas atlyginti nuostolius turėtų

⁷¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.209 str.

⁷² *Ibid*, 6.213 str.

⁷³ *Ibid*, 6.217 str.

⁷⁴ *Ibid*, 6.256 str.

⁷⁵ *Ibid*, 6.207 str.

⁷⁶ *Ibid*, 6.665 str. 1 d.

⁷⁷ *Ibid*, 6.665 str. 3 d.

⁷⁸ *Ibid*, 6.664 str.

⁷⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Akordas 1” v. UAB „Jungtinės architektų dirbtuvės“, Nr. e3K-3-540/2013.

būti vertinamas, kaip reikalavimas taikyti CK 6.665 str. 3 d. nustatytą pažeistų teisių gynimo būdą. Reikalavimas neatlygintinai pašalinti darbų trūkumus arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, kai trūkumai nustatyti per garantinį terminą, turėtų būti kvalifikuojamas, kaip reikalavimas taikyti CK 6.664 str. nustatytą pažeistų teisių gynimo būdą.

Kasacinis teismas konstatavo, kad reikalavimas nėra vertintinas, kaip reikalavimas atlyginti žalą, jei jis reiškiamas remiantis netinkama darbų kokybe. Kasacinis teismas pabrėžia svarbą tinkamai kvalifikuoti ieškovo reikalavimą ir identifikuoti, ar toks reikalavimas yra laikytinas reikalavimu, kylančiu dėl atliktų darbų trūkumų ar nuostolių/žalos atlyginimo. Kasacinis teismas išskyrė, kad netinkama darbų kokybė ir tiesiogiai iš to kylantys reikalavimai nėra reikalavimai atlyginti žalą ar nuostolius⁸⁰.

Greta reikalavimų, pareiktų pagal CK 6.665 str. 1 d. arba CK 6.664 str. 3 d. numatytus pažeistų teisių gynimo būdus, arba kaip atskirą reikalavimą dėl netinkamo sutarties vykdymo, užsakovas turi teisę reikalauti atlyginti dėl kontrahento netinkamai atliktų darbų ar pažeisto sutarties įvykdymo termino patirtus nuostolius ar nuostolius, kuriuos užsakovas patirs pašalinant netinkamos kokybės darbo rezultatą tam, kad būtų atkurta iki sutarties vykdymo buvusi padėtis. Tokiu atveju užsakovas privalo įrodyti visas civilinės atsakomybės sąlygas (neteisėtus veiksmus, priežastinį ryšį, kaltę, žalą)⁸¹. Toks teismų teisės aiškinimas atitinka ir civilinės atsakomybės, kaip pažeistų teisių gynimo būdo, prasmę ir esmę.

Kai užsakovas pažeistas teisės gina įstatyme įtvirtintu pažeistų teisių gynimo būdu, užsakovas privalo įrodyti tas sąlygas, kurios nurodytos atitinkamą gynybos būdą reglamentuojančiose teisės normose.

2.2. Trūkumų nustatymo momento reikšmė

Kaip buvo minėta, rangovas laikomas tinkamai įvykdžiusiu pareigą, kai darbų rezultatas yra tinkamos kokybės. CK 6.663 ir 6.665 str. 1 d. įtvirtinta rangovo pareiga užtikrinti darbų kokybės atitiktį sutarčiai, vadinama – kokybės garantija pagal įstatymą. Šios garantijos esmė yra tai, kad darbų rezultatas darbų perdavimo metu yra tinkamos kokybės. Šalys sutartimi gali

⁸⁰ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Akordas 1“ v. UAB „Jungtinės architektų dirbtuvės“, Nr. e3K-3-540/2013.

⁸¹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Akordas 1“ v. UAB „Jungtinės architektų dirbtuvės“, Nr. 3K-3-540/2013; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Mano turtas“ v. AB „Eurovia Lietuva“, Nr. 3K-3-160-687/2016.

numatyti ne tik darbų kokybės garantinį terminą, bet ir nustatyti užsakovo pažeistų teisių gynimo būdus, jų apimtį ir taikymo tvarką tiek dėl trūkumų, kurie nustatomi darbų perdavimo metu, arba paslėptų trūkumų, nustatytų per dvejus metus nuo darbų rezultato perdavimo, tiek ir dėl trūkumų, kurie nustatomi per garantinį terminą. Jei šalys sutartimi nenurodo užsakovo pažeistų teisių gynimo būdų, taikomi įstatyme įtvirtinti būdai. Tačiau net ir tais atvejais, kai šalys sutartimi įtvirtina vieną pažeistų teisių gynimo būdą, savaime nereiškia, kad užsakovas netenka teisės ginti pažeistas teises kitais įstatyme įtvirtintais būdais. Sutartyje turėtų būti aiškiai nurodyta šalių valia riboti užsakovo teisę pasinaudoti kitais pažeistų teisių gynimo būdais. Siekiant nustatyti šalių tikrąją valią dėl pažeistų teisių gynybos būdų taikymo, taikomos sutarčių aiškinimo taisyklės.

CK 6.664, CK 6.697 str. įtvirtinta kitos rūšies, t.y. sutartinė kokybės garantija, kitaip dar vadinama komercine garantija. Kaip buvo minėta, sutartinė garantija gali būti numatyta šalių sudarytoje rangos sutartyje ir nustatyti sąlygas, susijusias su darbų rezultato kokybe, garantiniu terminu, garantijos galiojimo ar įgyvendinimo sąlygas, sąlygas, susijusias su teisių įgyvendinimo būdais. Kokybės garantija numatyta ir įstatymu, pvz., statybos rangos darbų kokybei taikytina garantija įtvirtinta CK 6.697 str., o CK 6.698 str. įtvirtinti šios garantijos terminai. Pabrėžtina, kad kokybės garantija gali būti įtvirtinta ir specialiuose įstatymuose, pvz., Statybos Įstatymo 41 str. įtvirtinta statinio garantija ir garantiniai terminai. Teisės norma, kurioje yra nustatyti darbų kokybės garantiniai terminai, yra imperatyvi ir privaloma šalims pagal įstatymą. Šalys bendru sutarimu gali nustatyti ilgesnį darbų kokybės garantinį terminą, bet šis terminas negali būti trumpesnis nei nustatytas įstatyme.

Taigi, rangovas įsipareigoja:

- 1) užtikrinti, kad darbų rezultatas yra tinkamos kokybės;
- 2) užtikrinti, kad darbų rezultatas bus tinkamos kokybės per visą garantinį terminą.

Tais atvejais, kai darbų rezultato kokybės trūkumai yra nustatomi darbų perdavimo momentu arba per dvejus metus nuo darbų perdavimo užsakovui momentu, tačiau trūkumams, atsiradusiems dėl priežasčių iki darbų perdavimo, yra taikomos CK 6.663 ir 6.665 str. įtvirtintos darbų kokybės atitikties sutarčiai garantijos normos. Tokiu atveju rangovas atsako už pareigos perduoti kokybišką darbų rezultatą pažeidimą, t.y. už bet koki neatitikimą, kuris buvo darbų perdavimo užsakovui momentu, net jei trūkumas paaiškėja vėliau. Pabrėžtina, kad rangovas neatsako už akivaizdžius trūkumus, kurie buvo darbų perdavimo – priėmimo momentu, jei užsakovas jų neišskiria ir nenurodo darbų perdavimo – priėmimo akte. Tačiau šalys sutartimi gali numatyti netaikyti šios nuostatos. Iš esmės, šios nuostatos atitinka CK

6.327 str. 2 d. ir 6.333 str. 2 d. įtvirtintas pirkimo – pardavimo sutartį reglamentuojančias teisės normas. Įrodinėjimo našta tenka užsakovui. Rangovas, siekdamas apsiginti nuo pareikšto reikalavimo, gali įrodyti, kad trūkumai buvo akivaizdūs darbų perdavimo momentu ir užsakovas darbų rezultatą priėmė nereikšdamas dėl jų pretenzijos, t.y. trūkumai nebuvo iš esmės susiję su galimybe naudoti darbų rezultatą pagal paskirtį, ir užsakovui jie buvo nereikšmingi.

Kai užsakovas reiškia reikalavimą dėl darbų trūkumų pašalinimo, teismas turi tirti:

- 1) ar užsakovas tinkamai įvykdė pareigą priimti ir apžiūrėti darbų rezultatą;
- 2) ar darbai (rezultatas) atitinka kokybės reikalavimus;
- 3) ar darbai (rezultatas) turi trūkumų;
- 4) ar darbų (rezultato) trūkumai buvo akivaizdūs ir galėjo būti pastebėti darbų priėmimo – perdavimo metu;
- 5) ar reikalavimas dėl darbų trūkumų pareikštas laikantis įstatyme nustatytų terminų;
- 6) kitas reikšmingas aplinkybes, su kuriomis įstatymas ar šalių sutartis sieja rangovo atsakomybę už atliktų darbų trūkumus⁸².

Rangovo atsakomybė už darbų kokybę išlieka ir tinkamai įvykdžius rangos sutartį. Rangovas privalo užtikrinti, kad rangos darbų rezultatas atitinka įstatyme įtvirtintus reikalavimus ir yra tinkamas naudoti pagal sutartyje nustatytą paskirtį per visą garantinį terminą. Tais atvejais, kai darbų rezultato kokybės defektai yra nustatomi po darbų perdavimo momento, defektai atsirado ne dėl priežasčių iki darbų perdavimo momento ir darbų defektai nustatomi per garantinį terminą, yra taikomos CK 6.664, CK 6.697 str. įtvirtintos darbų kokybės garantijos normos. Primenama, kad bendrosios rangos normos nenustato garantinio termino, garantinį terminą nustato statybos rangos teisės normos. Tačiau, kaip buvo minėta, net ir bendrosios rangos atveju šalys sutartimi gali nustatyti garantinį darbų kokybės terminą. Jei šalys sutartimi nenustatė bendrosios rangos darbų kokybės garantinio termino, nėra ir pagrindo taikyti CK 6.664 str. normas. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad tam, kad būtų galima taikyti rangovo atsakomybę už darbų defektus, pagal CK 6.664 str. nuostatas būtina konstatuoti rangos darbų defektus⁸³. Tuo tarpu rangovas, siekdamas išvengti

⁸² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010.

⁸³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos draudimas“ v. UAB „Ivetra ir Ko“, Nr. 3K-3-472-684/2015.

atsakomybės, turi įrodyti⁸⁴ jo atsakomybę šalinančias defektų atsiradimo priežastis⁸⁵. CK 6.697 str. 1, 3 dalyse nurodyta, kad rangovas atsako už defektus, nustatytus per garantinį terminą, jeigu neįrodo, kad:

- 1) defektai atsirado dėl objekto ar jo dalių normalaus susidėvėjimo;
- 2) defektai atsirado dėl objekto netinkamo naudojimo;
- 3) defektai atsirado dėl užsakovo ar jo pasamdytų asmenų netinkamai atlikto remonto;
- 4) defektai atsirado dėl užsakovo ar jo pasamdytų asmenų kitokių kaltų veiksmų⁸⁶.

Tokia teismo pozicija suprantama ir aiški, nes užsakovas, reikalaudamas taikyti rangovo atsakomybę už defektų nustatymą pagal CK 6.664 arba CK 6.697 str. įtvirtintą darbų kokybės garantiją, iš esmės reiškia reikalavimą apginti savo pažeistas teises taikant šiose teisės normose įtvirtintus užsakovo pažeistų teisių gynybos būdus. CK 6.664 str. 3 d. įtvirtintas užsakovo pažeistų teisių gynybos būdas, užsakovo teisė reikalauti neatlygintinai pašalinti darbų defektus arba atlyginti jų šalinimo išlaidas. CK 6.697 str., kuris numato statybos darbų kokybės garantiją, nėra įtvirtintas specialus užsakovo pažeistų teisių gynybos būdas. Šiame straipsnyje įtvirtinta tik rangovo atsakomybė už darbų defektus, nustatytus per garantinį terminą. Kadangi specialiosios statybos rangos teisės normos nenumato užsakovo pažeistų teisių gynybos būdo, taikomos bendrosios rangos teisės normos, kuriose įtvirtinti užsakovo pažeistų teisių gynimo būdai, kai nustatomi darbų defektai per garantinį terminą. Šio gynybos būdo įgyvendinimo procedūriniai reikalavimai įtvirtinti CK 6.697 str. 5 d., kur nurodyta, kad nustatęs darbų defektus per garantinį terminą, užsakovas privalo per protingą terminą nuo jų nustatymo pareikšti pretenziją rangovui. Tais atvejais, kai užsakovas, nustatęs defektus per garantinį terminą, be pateisinamos priežasties nepareiškia rangovui pretenzijos per protingą terminą, rangovas įgyja teisę atsakyti šalinti defektus arba atlyginti defektų šalinimo išlaidas.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.697 str. 3 d.

⁸⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje K.J., A.S. v. I.N., Nr. 2A-160-440/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pineka“ v. UAB „Liuks“, Nr. 3K-3-128/2009; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Panevėžio statybos trestas“ v. UAB AK „Aviabaltika“, Nr. 3K-3-652/2004; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje E. M. v. UAB „Mindija“, Nr. 3K-3-371/2005; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje AB If P & C Insurance AS v. UAB „Įrengimas“, Nr. 3K-3-516/2009.

⁸⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance AS v. UAB „Įrengimas“, Nr. 3K-3-516/2009; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Mobusta“, Nr. 3K-3-559/2011; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Švenčionių rajono savivaldybės administracija v. UAB „Kamesta“, Nr. e3K-3-443-1075/2018.

Taigi, tais atvejais, kai užsakovas reiškia reikalavimą dėl darbų defektų, nustatytų per garantinį terminą pagal CK 6.664 ir CK 6.697 str. nuostatas, užsakovas privalo įrodyti tik darbų defektų faktą, bet to užsakovas neprivalo įrodyti, kad defektai atsirado iki darbų perdavimo užsakovui momento arba dėl priežasčių iki darbų perdavimo momento⁸⁷.

Šalys sutartimi gali nustatyti ir trumpesnę nei dviejų metų garantinį terminą (netaikoma, kai garantinį terminą nustato įstatymas). Tokiu atveju, jei defektai nustatyti per garantinį terminą, užsakovas pažeistas teises gali ginti pagal CK 6.664 str. įtvirtintas nuostatas ir tik privalo įrodyti darbų defekto faktą. Tačiau, jei defektai nustatyti jau pasibaigus garantiniam terminui, bet ne vėliau kaip per dvejus metus nuo darbų perdavimo momento, užsakovas gali ginti pažeistas teises pagal CK 6.663 ir 6.665 str. įtvirtintas nuostatas dėl trūkumų nustatymo, jei gali įrodyti, kad trūkumai atsirado dėl priežasčių iki darbų perdavimo momento. Taigi, tokiu atveju užsakovas privalo įrodyti ne tik trūkumų faktą, bet ir tai, kad jie atsirado dėl priežasčių iki darbų perdavimo momento. Iš esmės analogiškos nuostatos įtvirtintos ir CK 6.333 str. 1 ir 3 d., bei CK 6.338 str. 5 d., t.y. pirkimo – pardavimo sutartį reglamentuojančiuose nuostatose.

Atitinkamai skiriasi ir gynybos būdai, kuriais užsakovas gali pasinaudoti siekdamas apginti pažeistas teises. Tais atvejais, kai užsakovas reiškia reikalavimą dėl trūkumų nustatymo pagal CK 6.665 str. įtvirtintas nuostatas, užsakovas gali reikalauti neatlygintinai pašalinti trūkumus, sumažinti darbų kainą, atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas. Pareikšti reikalavimą dėl trūkumų šalinimo išlaidų atlyginimo užsakovas gali tada, jei tokia galimybė yra numatyta rangos sutartyje. Be to, šalys sutartimi gali pasirinkti netaikyti CK 6.665 str. įtvirtintų pažeistų teisių gynybos būdų. Tais atvejais, kai užsakovas darbų trūkumų nepašalina per protingą terminą arba trūkumai yra esminiai ir nepašalinami, užsakovas turi teisę reikšti reikalavimą pagal CK 6.665 str. 3 d. įtvirtintas nuostatas: nutraukti sutartį ir atlyginti nuostolius.

Tais atvejais, kai užsakovas siekia ginti pažeistas teises dėl darbų kokybės defektų nustatymo per sutartyje ar įstatyme įtvirtintą garantinį terminą, užsakovas gali reikalauti pašalinti trūkumus arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas. Užsakovas turi teisę ginti pažeistas teises dėl darbų defektų nustatymo net ir tais atvejais, kai garantinis terminas nėra nustatytas šalių sutartyje, jei toks terminas yra nustatytas įstatyme. Pabrėžtina, tais atvejais, kai užsakovas yra vartotojas, jis gali pasinaudoti ir pirkimo – pardavimo santykius reglamentuojančiuose teisės normose įtvirtintais pažeistų teisių gynimo būdais. Tačiau rangovo garantiniai įsipareigojimai yra taikomi tik tiems darbams, kuriuos atlieka pats rangovas. Jei teismo

⁸⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje DNSB „Taurakalnio namai, Vilnius“ v. UAB „Santehnikos verslas“, Nr. 3K-3-20/2014.

sprendimu rangovui buvo sumažinta darbų kaina dėl nustatytų defektų, už šiuos defektus atsako tas rangovas, kuris faktiškai juos pašalina, t.y. nebūtinai pirminis rangovas, nes užsakovas defektams pašalinti gali pasitelkti ir kitus asmenis⁸⁸.

CK nedetalizuoja ir nenustato vieno ar kito pažeistų teisių gynimo būdo taikymo pirmenybės, nenurodo, ar pažeistų teisių gynimo būdai turėtų būti taikomi alternatyviai, subsidiariai ar kitu principu tais atvejais, kai užsakovas gali ginti pažeistas teises tiek reiškiant reikalavimą pagal CK 6.665 str. nuostatas dėl darbų trūkumų nustatymo, tiek pagal CK 6.664 ir CK 6.697 str. nuostatas dėl darbų defektų nustatymo, t.y., kai užsakovas nustato darbų trūkumus per garantinį terminą, tačiau ne vėliau kaip per dvejus metus nuo darbų rezultato perdavimo, ir trūkumai atsirado dėl priežasčių iki darbų perdavimo užsakovui momento arba egzistavo darbų perdavimo momentu. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tokiais atvejais nėra svarbu, ar daikto trūkumas buvo darbų rezultato perdavimo metu, svarbu, kad jis paaiškėtų per darbų rezultato kokybės garantinį terminą. Tokiais atvejais užsakovas gali pasirinkti, ar ginti pažeistas teises pagal CK 6.665 str. įtvirtintas nuostatas, ar ginti pažeistas teises pagal CK 6.664 str. arba sutartinėje garantijoje įtvirtintus pažeistų teisių gynimo būdus.

Taigi, rangovo atsakomybė už netinkamos kokybės darbą taikoma tais atvejais, kai nustatomi darbų kokybės trūkumai darbų perdavimo metu (CK 6.663, 6.665 str.), arba, kai darbų kokybės trūkumai nustatomi per garantinį terminą (CK 6.664, 6.697, 6.698 str.). Statybos darbų garantinį terminą įtvirtina imperatyvios teisės normos, todėl šalys sutartimi negali nustatyti trumpesnio garantinio termino. Bendrosios rangos teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos nenumato garantinio termino, tačiau šalys tokį gali numatyti bendru sutarimu. Kai trūkumai nustatomi per garantinį terminą, tačiau nepraėjus dvejiems metams nuo darbų perdavimo – priėmimo momento, rangovo atsakomybė gali būti taikoma tiek pagal CK 6.663, 6.665 str. normas, tiek ir pagal CK 6.664, 6.697 str. normas. Sąlygos, kurias užsakovas privalo įrodyti siekdamas, kad jo reikalavimas būtų patenkintas, bei reikalavimo pobūdis priklauso nuo to, kokį pažeistų teisių gynimo būdą jis pasirenka. Taigi, ginčo šalis, siekdama veiksmingai apsaugoti pažeistas teises, pirmiausia turi tinkamai įvertinti ginčo aplinkybes, šalių santykių specifiką, šalis siejančias teises ir pareigas ir šių duomenų kontekste pasirinkti tinkamą teisių gynimo būdą, nes nuo pasirinkto teisių gynimo būdo priklauso šalies galimybė įrodyti savo reikalavimo pagrįstumą bei ginčo išsprendimo rezultatas. Greta specialiųjų pažeistų teisių gynimo būdų, tais atvejais, kai dėl darbų trūkumų

⁸⁸ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Gatvių statyba“ v. UAB „PK Invest“, Nr. 3K-3-322-611/2015.

ar kokybės defektų asmuo patyrė papildomų nuostolių ar atsirado žala, gali būti taikomas ir bendrasis pažeistų teisių gynimo būdas – civilinė atsakomybė. Tokiu atveju užsakovas privalo įrodyti visas civilinės atsakomybės sąlygas⁸⁹.

2.3. Civilinė atsakomybė, kaip vienas iš pažeistų teisių gynimo būdas

Civilinės atsakomybė - tai turbinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius)⁹⁰. Civilinė atsakomybė yra vienas iš teisėje įtvirtintų, tačiau ne vienintelis kreditoriaus pažeistų teisių gynimo būdas.

Civilinė atsakomybė skiriasi nuo kitų pažeistų teisių gynimo būdų tuo, kad jos taikymas reiškia naujų teisinių santykių atsiradimą. Civilinei atsakomybei atsirasti yra būtini nauji juridiniai faktai. Šių naujų juridinių faktų pagrindu yra sukuriamas naujas, šalutinis teisinis santykis – teisinė atsakomybė. Taigi, civilinė atsakomybė yra turbinė prievolė, kuri atsiranda netinkamai įvykdžius ar neįvykdžius įstatyme arba sutartyje numatytą pareigą⁹¹. Kaip buvo minėta, civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindas yra sutarties ar teisės normos pažeidimas.

Įstatyme įtvirtintos dvi civilinės atsakomybės rūšys: sutartinė ir deliktinė. CK 6.246 str. 1 d. ir CK 6.256 str. 1 d. nustato pagrindą civilinei sutartinei atsakomybei kilti, t.y. sutartinė civilinė atsakomybė atsiranda tada, kai asmuo nevykdo sutartimi prisiimtų įsipareigojimų, juos vykdo netinkamai arba vėluoja įvykdyti sutartinius įsipareigojimus. Skiriamasis civilinės atsakomybės bruožas yra tai, kad šalis sieja sutartiniai teisiniai santykiai ir pažeidimas yra susijęs su šalių sutartiniais santykiais⁹². LAT praktikoje įtvirtinta, kad sutarties pažeidimas nėra vienintelis pagrindas sutartinei atsakomybei atsirasti. Sutartinė atsakomybė gali atsirasti ir tais atvejais, kai asmuo pažeidžia bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai⁹³. Taigi

⁸⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Švenčionių rajono savivaldybės administracija v. UAB „Kamesta“, Nr. e3K-3-443-1075/2018.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.245 str.

⁹¹ DOWNES, T. Anthony. *A Textbook on Contract*. Third Edition. Blackstone Press Limited. Great Britain. 1987, p. 42.

⁹² IVANAUSKIENĖ, Evelina. *Civilinės atsakomybės dualizmo prigimtis* [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012 [žiūrėta 2020 m. sausio 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367188619843/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>, p. 247.

⁹³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje B.V. v. AB „VST“, Nr. 3K-3-412/2008; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje A.B. firma „Beskus“ v. UAB „G4S Lietuva“, Nr. 3K-3-564/2012; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos draudimas“ v. UAB „Ivetra ir Ko“, Nr. 3K-3-472/684/2015.

sutartinė civilinė atsakomybė gali kilti dėl netinkamo sutartinių prievolių vykdymo, t.y., kai sutartis įvykdyta iš dalies, kai praleistas įvykdymo terminas, pažeistos kitos sutarties įvykdymo sąlygos, bendradarbiavimo pareiga, imperatyvios teisės normos ar pan. Pažeidimą padariusi šalis privalo atlyginti kitai šaliai šios patirtus nuostolius bei sumokėti netesybas.

Sutartinė civilinė atsakomybė gina šalių lūkesčių interesą. Kai taikoma civilinė atsakomybė, iš esmės yra siekiama nukentėjusią šalį pastatyti į tokią padėtį, kurioje ji būtų buvusi, jei kita sutarties šalis nebūtų atlikusi pažeidimo⁹⁴. Todėl taikant sutartinę civilinę atsakomybę yra siekiama, kad nukentėjusioji šalis tokioje padėtyje ir atsidurtų⁹⁵.

Kita civilinės atsakomybės rūšis, deliktinė atsakomybė, yra turtinė prievolė, kuri atsiranda dėl žalos, padarytos pažeidimu, nesusijusiu su sutartiniais šalių santykiais.⁹⁶ Tam tikrais atvejais, deliktinė atsakomybė gali būti taikoma ir tada, kai žala yra susijusi su sutartiniais šalių santykiais, pvz., šalys sudaro sutartį dėl daikto pervežimo, tačiau kraudama daiktą į transporto priemonę šalis elgiasi neatsargiai, nerūpestingai ir palieka neuždarytas transporto priemonės duris, be to neapdairiai vairuoja automobilį. Daiktas iškrenta iš automobilio ir sudūžta. Šioje situacijoje gali būti taikoma ne tik sutartinė civilinė atsakomybė už sutarties pažeidimą ir jos neįvykdymą, bet ir deliktinė atsakomybė už tai, kad vežėjas elgėsi neatidžiai ir nerūpestingai, ir tokiais veiksmais sukėlė kitam asmeniui žalą. Deliktinė atsakomybė gali būti taikoma ir tais atvejais, kai šalis siejanti sutartis *ab initio* teismo pripažįstama negaliojančia.

Tam, kad būtų galima taikyti deliktinę atsakomybę, privaloma nustatyti neteisėtus asmens veiksmus (neveikimą), dėl kurių kitam asmeniui yra padaroma žala, priežastinį ryšį tarp asmens veiksmų ir žalos, bei nustatyti žalą ir jos dydį.

Deliktinės atsakomybės tikslas yra apsaugoti asmens tikrumo interesą, t.y. užtikrinti, kad asmuo liktų tokioje pat padėtyje ir kad jo padėtis nepablogės. Taigi, kai taikoma deliktinė atsakomybė, iš esmės yra siekiama atstatyti asmenį į ankstesnę (iki delikto padarymo) padėtį, (lot. *restitutio in integrum*), kompensuoti nukentėjusiajam jo teisių pažeidimu padarytą žalą ir taip atkurti padėtį, buvusią iki teisės pažeidimo⁹⁷.

Civilinė sutartinė ir civilinė deliktinė atsakomybė taikoma įstatyme ir teismų praktikoje įtvirtintais būdais ir pagrindais. Todėl šių rūšių atsakomybės konkurencija nėra galima.

⁹⁴ DIDŽIULIS, L. *Contract Law in Lithuania*. Wolters Kluwer. The Netherlands. 2019, p. 50.

⁹⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB "Devold" v. UAB "Sweco Lietuva", SIA "MIE Construction", AB "Lietuvos draudimas", Nr. e3K-3-357-313/2019.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.245 str. 4 d.

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB "Devold" v. UAB "Sweco Lietuva", SIA "MIE Construction", AB "Lietuvos draudimas", Nr. e3K-3-357-313/2019.

Tinkama civilinės atsakomybės rūšis turi būti nustatoma atsižvelgiant į skirtingus šių atsakomybės rūšių tikslus. Sutartinė civilinė atsakomybė nesant sutarties negalima, o deliktinei atsakomybei atsirasti būtina nustatyti visas būtinąsias tokios atsakomybės atsiradimo sąlygas⁹⁸.

Taigi, civilinė atsakomybė atsiranda esant neteisėtiems veiksams, kurie gali pasireikšti tiek veikimu, tiek neveikimu, esant kaltei, priežastiniam ryšiui bei nuostoliams (žalai)⁹⁹. Pagal bendrą taisyklę, civilinė atsakomybė taikoma tik tada, kai yra nustatytos visos įstatyme įtvirtintos jos atsiradimo sąlygos¹⁰⁰. Privaloma nustatyti visas šias sąlygas, nes nors bent kurios vienos sąlygos nebuvimas eliminuoja civilinės atsakomybės taikymo galimybes. Šalis, reikalaujanti taikyti sutartinę civilinę atsakomybę, privalo įrodyti tris iš keturių civilinės atsakomybės sąlygų, t.y. neteisėtus veiksmus (neveikimą), priežastinį ryšį ir žalą (nuostolius).

2.4. Civilinės atsakomybės santykis su CK 6.665 str. ir 6.664 str.

Kaip buvo minėta, tais atvejais, kai yra nustatomi rangovo darbų kokybės trūkumai darbų perdavimo metu ar per garantinį terminą, taikomi specialieji užsakovo pažeistų teisių gynimo būdai, įtvirtinti CK 6.665 str., 6.664 str. Šie pažeistų teisių gynimo būdai yra taikomi, kai užsakovas reikalavimą grindžia netinkama darbų kokybe.

Civilinė sutartinė atsakomybė tokiu atveju neturėtų būti taikoma, kaip pirminis pažeistų teisių gynimo būdas, nes reikalavimas dėl netinkamos darbų kokybės nėra reikalavimas atlyginti žalą, o iš esmės yra reikalavimas įvykdyti prievolę natūra. Be to, kaip buvo minėta, tokiu atveju nėra sukuriami nauji teisiniai santykiai, kurių pagrindu atsiranda sutartinė civilinė atsakomybė. Tačiau teismų praktikoje nustatyta, kad, kad ieškovas nėra varžomas pasirinkti vieną ar kitą pažeistų teisių gynimo būdą ir gali reikšti reikalavimą dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo ir tais atvejais, kai nustatyti darbų trūkumai, nes laikoma, kad rangovas netinkamai įvykdė sutartį. Taikant civilinę atsakomybę, kai yra nustatyti darbų trūkumai, nėra taikomos bendrosios procesinės įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklės; užsakovas privalo įrodyti tik defektų faktą ir neprivalo įrodinėti rangovo neteisėtų veiksmų ir priežastinio ryšio

⁹⁸ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Office M3“ akcininkai D.V. ir UAB „Trinapolis“ v. Nordea Bank Finland Plc, Nr. 3K-3-520/2012; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Construction Ace“ v. UAB „Norfos mažmena“, Nr. e3K-3-221-219/2015.

⁹⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje UAB „V-io Konzernas“ v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Nr. 3K-3-600/2002.

¹⁰⁰ MIKELĖNAS, V., et al. *Civilinė Teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004, p. 181.

tarp neteisėtų veiksmų ir žalos¹⁰¹, o rangovas, siekdamas išvengti atsakomybės, privalo įrodyti rangovo atsakomybę šalinančias aplinkybes.

Ieškovas, kuris dėl netinkamo sutarties vykdymo patyrė ar patirs papildomų nuostolių (pvz. negautos pajamos ir pan.), greta reikalavimo taikyti civilinę atsakomybę ar kitą pažeistų teisių gynimo būdą (nurodytą specialiosiose teisės normose, kai nustatomi darbų trūkumai), arba kaip atskirą, gali reikšti reikalavimą taikyti civilinę atsakomybę dėl netinkamo prievolių įvykdymo ir reikalauti tokių nuostolių atlyginimo.

Jei rangovas prievolės neįvykdo ar ją įvykdo netinkamai tyčia, jis privalo atlyginti ir tiesioginius nuostolius, ir negautas pajamas, kurios atsirado, kaip prievolės neįvykdymo pasekmė. Tačiau, jei rangovas prievolės neįvykdo ne dėl rangovo tyčios, yra taikomas nuostolių numatymo principas. Siekiant nustatyti, ar rangovas numatė ir galėjo numatyti konkretaus dydžio nuostolius, remiamasi protingo, rūpestingo žmogaus standartu. Jei protingas ir rūpestingas žmogus tokioje pat situacijoje būtų galėjęs numatyti tokius nuostolius, laikoma, kad rangovas turėjo numatyti šiuos nuostolius. Tačiau tik teismas nustato galutinę nuostolių sumą¹⁰². Nustatydamas nuostolius, teismas įvertina ir užsakovo elgesį, ar užsakovas nėra kaltas, ar iš dalies kaltas dėl atsiradusių nuostolių, ar užsakovas stengėsi šių nuostolių išvengti. Jei teismas nustato, kad užsakovas prisidėjo prie nuostolių atsiradimo arba padidėjimo ar galėjo išvengti nuostolių atsiradimo ar padidėjimo, teismas atitinkamai sumažina priteisiamą nuostolių dydį.

CK 6.665 str. 3 d. įtvirtinta užsakovo teisė reikalauti taikyti civilinę sutartinę atsakomybę dėl nuostolių atlyginimo tais atvejais, kai užsakovas nutraukia sutartį su rangovu, nes šis per protingą terminą nepašalina darbų trūkumų arba trūkumai yra esminiai ir nepašalinami. Šiuo atveju civilinė atsakomybė yra atskira prievolė nuo rangos sutartimi įgytų šalių prievolių ir atitinka civilinės atsakomybės, kaip pažeistų teisių gynimo būdo, prasmę. Civilinės atsakomybės taikymas kartu su sutarties nutraukimu yra du suderinami ir vienas kitam neprieštaraujantys užsakovo pažeistų teisių gynbos būdai. Kai užsakovas reiškia reikalavimą

¹⁰¹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje BUAB „Gembė“ v. R. Ž., Nr. 3K-3-289-1075/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje L. K. v. L. Š., Nr. 3K-3-389-915/2016; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje V. D. ir J. D. v. UAB „Finasta Asset Management“, Nr. 3K-3-10/2014; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance AS v. UAB „Irengimas“, Nr. 3K-3-516/2009; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje E. M. v. UAB „Mindija“, Nr. 3K-3-371/2005; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje AB Panevėžio statybos trestas v. UAB AK „Aviabaltika“, Nr. 3K-3-652/2004.

¹⁰² MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 153 – 154.

dėl nuostolių atlyginimo pagal CK 6.665 str. 3 d. nuostatas, užsakovas privalo įrodyti, kad jis nutraukė sutartį su rangovu, nes rangovas nepašalina trūkumų per protingą terminą arba trūkumai yra esminiai ir nepašalinami. Užsakovas taip pat privalo įrodyti ir priežastinį ryšį tarp rangovo neteisėtų veiksmų ir atsiradusių nuostolių bei patirtus nuostolius¹⁰³.

Praktikoje ieškovas, kurio su rangovu nesieja tiesioginiai sutartiniai teisiniai santykiai, pažeistas teisės dėl netinkamos kokybės darbų siekia ginti reikšdamas reikalavimą taikyti deliktinę civilinę atsakomybę pagal CK 6.246 str. 1 d. ir CK 6.263 str. įtvirtintas nuostatas dėl bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimo. Deliktinė atsakomybė, kaip buvo minėta, taikoma tais atvejais, kai šalių nesieja sutartiniai teisiniai santykiai, tačiau teisės pažeidimu kitam asmeniui sukeliama žala.

Kasacinis teismas 2019 m. gruodžio 2 d. nutartyje konstatavo, kad toks reikalavimas negali būti kildinamas iš bendrosios rūpestingumo pareigos pažeidimo, kaip deliktinės atsakomybės pagrindo, nes sutarties tinkamas vykdymas yra siejamas su lūkesčio intereso įgyvendinimu. Deliktinė atsakomybė apskritai negali ginti tokio lūkesčio intereso. Kai žala yra susijusi su rangos sutartiniais santykiais, t.y. kyla iš sutartinių įsipareigojimų netinkamo vykdymo, tokie neteisėti rangovo veiksmai negali būti laikomi pažeidžiančiais bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai ir tokiu atveju negali būti taikoma deliktinė atsakomybė¹⁰⁴.

2019 m. sausio 16 d. kasacinis teismas sprendė klausimą dėl deliktinės atsakomybės taikymo dėl darbų defektų, nustatytų per garantinį terminą, kai reikalavimą rangovui reiškia ne užsakovas, bet naujasis statinio savininkas¹⁰⁵. Kasacinis teismas išaiškino, kad pareiga garantuoti statinio kokybę per įstatyme įtvirtintą garantinį terminą yra specifinė įstatymo pagrindu atsirandanti rangovo pareiga, kuri nukreipta *erga omnes* (prieš visus), todėl jos pažeidimo atveju rangovui gali būti taikoma deliktinė atsakomybė pagal CK 6.263 str. nuostatas. Deliktinė atsakomybė tokiu atveju taikoma atsižvelgiant į pareigos, garantuoti statybos darbų rezultato kokybę tam tikrą terminą, prigimtį ir teisinio reguliavimo ypatumus. Kasacinis teismas nustatė, kad tokiu atveju pareigos garantuoti kokybę apibrėžtumas laiko

¹⁰³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vakarų krova“ v. UAB „Litforina“, Nr. 3K-3-107/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje B.V. v. AB „VST“, Nr. 3K-3-412/2008.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Devold“ v. UAB „Sweco Lietuva“, SIA „MIE Construction“, AB „Lietuvos draudimas“, Nr. e3K-3-357-313/2019.

¹⁰⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Salmeda“ v. UAB „Eika“, Nr. 3K-3-129-1075/2020.

atžvilgiu lemia ir deliktinės atsakomybės taikymo ribojimą laiko atžvilgiu, t.y. įstatyme įtvirtintą garantinį darbų kokybės terminą. Atitinkamai, pareigos garantuoti statinio kokybę per garantinį terminą ypatumai nulemia ir deliktinės atsakomybės taikymo ypatumus. Todėl ieškovas privalo įrodyti tik defektų faktą, tuo tarpu rangovas turi įrodyti aplinkybes, šalinančias jo civilinę atsakomybę. Dėl pažeistų teisių gynimo būdų šioje byloje kasacinis teismas pasisakė, kad CK 6.644 str. 3 d. įtvirtintas pažeistų teisių gynimo būdas, kuris suteikia teisę reikšti reikalavimą neatlygintinai pašalinti trūkumus arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, atitinka ir žalos atlyginimo natūra, nustatytos CK 6.281 str. 1 d., esmę. Atitinkamai, šie teisių gynimo būdai nulemia ir ieškinio senaties terminus. Taigi, šioje byloje kasacinis teismas įtvirtina galimybę, nors ir ribojamą laike, taikyti deliktinę atsakomybę, kaip pažeistų teisių gynimo būdą pagal CK 6.263 str. nuostatas, kai ieškovo reikalavimas yra grindžiamas netinkama darbų kokybe ir ieškovas reikalauja pašalinti darbų trūkumus.

Kasacinis teismas šioje nutartyje iš esmės pripažino sutarties uždarmo principo taikymo išimtį ir neatsižvelgiant į tai, kad statinio savininkas nėra rangos sutarties šalis, bei į tai, kad rangovo pareiga užtikrinti statinio kokybę nukreipta ne tik prieš rangos sutarties šalį, t.y. užsakovą, bet prieš visus, tenkino statinio savininko reikalavimą dėl deliktinės atsakomybės dėl netinkamos darbų kokybės taikymo tiesiogiai rangovui.

Atsižvelgiant į šį kasacinio teismo išaiškinimą darytina išvada, kad užsakovas, kuris, perimdamas darbus iš generalinio rangovo, kartu įgyja ir nuosavybės teisę į darbų rezultatą ir tampa statinio savininku, taip pat turėtų turėti teisę reikšti reikalavimą taikyti deliktinę atsakomybę subrangovui dėl statinio trūkumų ar jo defektų, nustatytų per garantinį terminą.

Pabrėžtina, kad kasacinis teismas išskyrė būtent statinio statybos rangos darbus, manytina, kad atitinkamai aiškinama būtų ir tais atvejais, kai rangos darbų objektas yra statybos darbai. Toks reguliavimas, tikėtina, nebūtų taikomas bendrosios rangos sutartiniams santykiams.

Pabrėžiama, kad 2019 m. sausio 16 d. nutartyje kasacinis teismas išskyrė, kad užsakovo teisės rangovo atžvilgiu pereina naujam statinio savininkui ir todėl šis turi teisę reikšti reikalavimą rangovui tokia pat apimtimi, kaip ir rangos sutarties šalis – užsakovas. Tačiau šioje byloje statinio savininkas nereiškė reikalavimo pagal CK 6.664, 6.697, 6.698 str. nuostatas, o reišė reikalavimą taikyti deliktinę civilinę atsakomybę pagal CK 6.263 straipsnio nuostatas. Statinio savininkas prašė teismo įpareigoti rangovą pašalinti darbų trūkumus, kurie buvo nustatyti per garantinį terminą. Tais atvejais, kai statinio savininkas siekia apginti pažeistas teises dėl darbų kokybės trūkumų, būtų tikslingiau savininkui reikalavimą grįsti CK 6.664, 6.697 ir 6.698 str. nuostatomis, kurios yra specialiosios teisės normos, reglamentuojančios

pažeistų teisių gynimo būdus, kai yra nustatomi darbų trūkumai, nes toks reikalavimas kvalifikuotinas, kaip reikalavimas „dėl netinkamos kokybės darbų“. Tokiu atveju, įpareigojimas pašalinti darbų trūkumus atitinka CK 6.664 str. 3 d. įtvirtintą teisę. Kasacinis teismas konstatavo, kad statinio savininkui kartu su statiniu pereina ir užsakovo teisės, todėl statinio savininkas turi teisę reikšti tokį reikalavimą. Be to, kontinentinės teisės sistemoje civilinė atsakomybė yra antrinis pažeistų teisių gynimo būdas. Pirminis, kaip buvo minėta, yra reikalavimas įvykdyti prievolę natūra. Reikalavimas neatlygintinai pašalinti trūkumus iš esmės ir yra reikalavimas įvykdyti prievolę natūra.

Bendrosios teisės sistemoje, kur civilinė atsakomybė yra pirminis pažeistų teisių gynimo būdas, yra pripažįstama, kad reikalavimą taikyti deliktinę civilinę atsakomybę asmuo gali reikšti ir tais atvejais, kai šalis sieja sutartiniai teisiniai santykiai. Dėl to paties pažeidimo ieškovas gali reikšti reikalavimą dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo už sutarties pažeidimą ir dėl deliktinės civilinės atsakomybės taikymo už bendrosios rūpestingumo pareigos pažeidimą, tačiau privalo įrodyti visas civilinės atsakomybės taikymo sąlygas¹⁰⁶.

Taigi, tais atvejais, kai rangos teisinių santykių šalis sieja sutartiniai teisiniai santykiai, dėl netinkamos kokybės darbų ieškovas, kaip pirminį pažeistų teisių gynimo būdą, turėtų rinktis (nors neprivalo) gynimo būdą, įtvirtintą specialiose teisės normose: CK 6.664, 6.665 str. ir pan. Kaip antrinį pažeistų teisių gynimo būdą, užsakovas gali rinktis kasacinio teismo praktikoje pripažįstamą reikalavimą taikyti sutartinę civilinę atsakomybę už netinkamą sutarties vykdymą. Tokiu atveju ieškovas privalo įrodyti tik defektų faktą. Greta reikalavimo įvykdyti prievolę natūra, t.y. pašalinti darbų trūkumus, užsakovas turi teisę pareikšti reikalavimą atlyginti nuostolius, jei tokių patyrė ar patirs, t.y. taikyti civilinę sutartinę atsakomybę; tokiu atveju ieškovas privalo įrodyti visas civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, priežastinį ryšį, nuostolius. Tačiau tais atvejais, kai šalių nesieja sutartiniai teisiniai santykiai, ieškovas gali reikšti reikalavimą dėl deliktinės civilinės atsakomybės taikymo rangovui ir privalo įrodyti tik darbų trūkumus.

¹⁰⁶ DOWNES, T. Anthony. *A Textbook on Contract*. Third Edition. Blackstone Press Limited. Great Britain. 1987, p. 43.

III. RANGOVO ATSAKOMYBĖ, KAI TAIKOMI KITI PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDAI DĖL NETINKAMOS KOKYBĖS DARBŲ

3.1. Sąlygos, kurias privaloma įrodyti reiškiant reikalavimą vienašališkai nutraukti sutartį pagal CK 6.665 str. 3 d. ir pagal CK 6.217 str.

CK 6.189 str. 1 d. įtvirtinta, kad teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią, todėl vienašališkas sutarties nutraukimas galimas tik įstatyme arba sutartyje numatytais atvejais. Be to, sutarties nutraukimą dėl jos neįvykdymo, netinkamo įvykdymo arba sutarties įvykdymo termino praleidimo reglamentuoja CK teisės normos, kurios įtvirtina tarptautinėje sutarčių teisėje pripažįstamo *favor contractus* principo taikymą nacionalinėje teisėje, kuris reiškia, kad šalys turi siekti išsaugoti sutartį, jeigu tai tik yra įmanoma, o sutarties nutraukimą gali naudoti tik kaip *ultima ratio* (paskutinė priemonė)¹⁰⁷. Taigi, net ir tais atvejais, kai įstatyme ar šalių sudarytoje sutartyje yra numatyta galimybė nutraukti sutartį, šalys tokia galimybe gali pasinaudoti tik kaip *ultima ratio* ir privalo siekti išsaugoti sutartį.

Vienašališko sutarties nutraukimo galimybė įtvirtinta bendrosiose teisės normose (pvz., CK 6.209, 6.217, 6.219, 6.363, 6.379 str. ir kt.) ir specialiosiose teisės normose (pvz., CK 6.665 str. 3 d.; 6.334 str. ir kt.). CK 6.217 str. įtvirtinta galimybė vienašališkai nutraukti sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo, kuri yra platesnio pobūdžio, nei įtvirtinta CK 6.665 str. 3 d., ir apima ir tuos atvejus, kai nustatomi esminiai sutarties pažeidimai, nesusiję su nepašalinamais darbų trūkumais. Tačiau, analizuojant teismų praktiką, darytina išvada, kad net ir tais atvejais, kai užsakovas reiškia reikalavimą pagal CK 6.665 str. 3 d. nuostatas, yra taikomos ir CK 6.217 str. nuostatos. Taigi, užsakovas privalo įrodyti ne tik CK 6.665 str. įtvirtintas sąlygas, bet ir tai, kad rangovas iš esmės pažeidė rangos sutartį. CK 6.665 str. 3 d. numatytos dvi sąlygos, kurioms esant užsakovas turi teisę vienašališkai nutraukti rangos sutartį:

- 1) rangovas nepašalina sutarties pažeidimų ar kitokių trūkumų per protingą terminą;
- 2) trūkumai yra esminiai ir nepašalinami.

CK 6.665 str. 1 d. įtvirtintas užsakovo pažeistų teisių gynimo būdas reikšti rangovui reikalavimą pašalinti darbų trūkumus aiškinamas sistemiškai su CK 6.209 str. nuostata, kuri

¹⁰⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje VĮ „Bruneros“ v. VBĮ „Lietuvos nacionalinis kultūros centras“, Nr. E2A-611-553/2019; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pontem“ v. VĮ Respublikinė Vilniaus Universitetinė Ligoninė, Nr. e3K-3-386-378/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje N. S. v. I. R., Nr. 3K-3-287/2009.

numato užsakovui teisę nustatyti protingą papildomą terminą sutarčiai įvykdyti, t.y. trūkumams pašalinti bei, pasibaigus šiam terminui, galimybę nutraukti sutartį, jei rangovas nepašalina trūkumų. Pabrėžtina, kad šioje teisės normoje yra įtvirtinta užsakovo teisė, o ne pareiga, t.y. užsakovas gali nustatyti protingą papildomą terminą trūkumams pašalinti. Tais atvejais, kai užsakovas pasirenka pasinaudoti šiame straipsnyje įtvirtinta teise, jis privalo raštu informuoti rangovą apie nustatytą papildomą terminą sutarčiai įvykdyti. Tais atvejais, kai užsakovas pasinaudoja pažeistų teisių gynimo būdu, įtvirtintu CK 6.665 str. 1 d., ir pareiškia reikalavimą rangovui pašalinti trūkumus, o po trūkumų šalinimo išlieka arba atsiranda naujų pašalinamų trūkumų, vertinamas likusių trūkumų pobūdis, jų dydis, šalinimo galimybė bei galimi sutarties nutraukimo padariniai kitai sutarties šaliai.

Tačiau CK 6.665 str. 3 d. įtvirtinta nuostata įtvirtina užsakovo pareigą, o ne teisę nustatyti rangovui protingą papildomą terminą trūkumams pašalinti ir užsakovo teisę nutraukti sutartį, kai rangovas trūkumų nepašalina per nustatytą protingą terminą. Šioje teisės normoje nėra įtvirtintas reikalavimas informuoti rangovą tam tikru būdu apie nustatytą papildomą terminą, tačiau, aiškinant teisės normas sistemiškai, užsakovas apie papildomo termino nustatymą rangovą turėtų informuoti raštu. Tokios pareigos nevykdymas reikštų užsakovo pareigos pažeidimą. Pabrėžtina, kad, jei užsakovas siekia nutraukti sutartį tais atvejais, kai rangovas trūkumų nepašalina per protingą terminą, užsakovas privalo įrodyti tik tai, kad terminas, kuris buvo nustatytas rangovui pašalinti trūkumus, yra protingas. Užsakovas teise nutraukti sutartį, kai suteikiamas papildomas terminas trūkumams pašalinti, gali pasinaudoti tada, kai trūkumai nėra esminiai ir nepašalinami¹⁰⁸. Tais atvejais, kai trūkumai yra esminiai ir nepašalinami, sutartis nutraukiama pagal CK 6.665 str. 3 d. ir CK 6.217 str. nuostatas.

Kaip buvo minėta, be užsakovo teisės pareikšti reikalavimą nutraukti sutartį, kai rangovas nepašalina darbų trūkumų per nustatytą protingą terminą, CK 6.665 str. 3 d. įtvirtinta užsakovo teisė nutraukti sutartį, kai nustatyti darbų trūkumai yra esminiai ir nepašalinami. Taigi, tais atvejais, kai užsakovas reiškia reikalavimą pagal CK 6.665 str. 3 d., pirmiausia turi būti nustatytas trūkumų pobūdis, jų visuma ir apimtis (ar tai yra viso darbo, ar jo dalies, ar tam tikro darbų etapo trūkumai), jų ištaisymo galimybė, ar nustatytas terminas trūkumams pašalinti yra protingas, ar sutartį pažeidusi šalis ėmėsi priemonių trūkumams pašalinti, ar trūkumų pašalinimas priklauso tik nuo jos ar ir nuo kitos šalies veiksmų, ar abi šalys tinkamai ir laiku vykdė visas savo sutartines pareigas - ir tik tada sprendžiama dėl sutarties nutraukimo ir

¹⁰⁸ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje R.S. ir D.S. v. AB DNB, Nr. 3K-3-349/2013.

nuostolių atlyginimo¹⁰⁹. Be to, teismai privalo išsiaiškinti, ar nustatyti trūkumai yra rangovo nekokybiško darbo pasekmė, ar nuostolių atsiradimui įtakos neturėjo kitokie veiksniai, pvz., netinkamas projektavimas ar statybos techninė priežiūra, taip pat ar šalys pakankamai bendradarbiavo ir pan. Nustačius, kad užsakovas nevykdė sutartimi prisiimtų įsipareigojimų ar juos vykdė netinkamai arba pažeisdamas vykdymo terminus, o taip pat jeigu yra kitų svarbių aplinkybių, teismui būtų pagrindas netaikyti CK 6.664 str. 3 d. ir nenutraukti sutarties dėl to, jog dalies darbų trūkumai nepašalinti¹¹⁰.

3.1.1. Rangovo atsakomybė, kai nustatyti esminiai darbų trūkumai

Tais atvejais, kai užsakovas siekia nutraukti rangos sutartį dėl to, kad nustatyti darbų trūkumai yra esminiai ir nepašalinami, kaip buvo minėta, be CK 6.665 str. 3 d. įtvirtintų nuostatų kasacinis teismas taiko ir CK 6.217 str. nuostatas. Vartojimo rangos teisinių santykių atvejais nėra taikomos CK 6.217 str. nuostatos, ir vartotojo galimybė pasinaudoti sutarties nutraukimo ir kainos grąžinimo institutu nėra siejama su sutarties pažeidimo esmingumu, kaip yra CK 6.217 str. taikymo atveju. Kasacinis teismas, aiškindamas sutarties vienašališko nutraukimo galimybę vartojimo rangos sutarties atvejais, yra išaiškinęs, kad tokio teisių gynimo būdo taikymas tik CK 6.217 str. 2 d. nurodytais pagrindais neatitiktų teisinio reguliavimo bei vartojimo sutarties instituto tikslų¹¹¹. Be to, kai šalys susitaria, kad tam tikros sutarties sąlygos pažeidimas yra pagrindas vienašališkai nutraukti sutartį, tai nėra reikalaujama, kad šalys būtų sutarusios pažeidimą vertinti kaip esminį, reikalaujama tik tai, kad ieškovas įrodytų, jog atsakovas padarė atitinkamos sutarties sąlygos pažeidimą. Teismas netikrina, ar sutartyje įtvirtintas sutarties nutraukimo pagrindas atitinka CK 6.217 str. kriterijus, tai teismas tikrina tik tada, kai sutartį šalis siekia nutraukti remiantis ne sutarties nuostata, o įstatyme įtvirtintos teisės normos pagrindu. Tačiau, neatsižvelgiant į tai, teismas vertina, ar tokia sutarties sąlyga atitinka sutarties sąlygų teisėtumo ir sąžiningumo kriterijus¹¹².

¹⁰⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Schema“ v. UAB „Rodena“, Nr. 3K-3-241/2012.

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Olidėja“ v. R.P., Nr. 3K-3-247/2014; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje V.J. v. UAB „Lambatas“, Nr. 3K-3-581/2008.

¹¹² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pontem“ v. VŠĮ Respublikinė Vilmniaus universitetinė ligoninė, Nr. e3K-3-386-378/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje BIGBANK AS v. A.P.R., Nr. 3K-3-114/2014.

CK 6.217 str. įtvirtinta teisė nutraukti sutartį tais atvejais, kai kita šalis sutarties nevykdo ar ją vykdo netinkamai, ir tai yra esminis sutarties pažeidimas¹¹³. Šio straipsnio antroje dalyje įtvirtinti kriterijai, kurie laidžia įvertinti, ar sutarties pažeidimas yra esminis:

- 1) nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato;
- 2) pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminės reikšmės;
- 3) prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo;
- 4) neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje;
- 5) sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta.

Siekdamas nutraukti rangos sutartį dėl to, kad darbų trūkumai yra esminiai ir nepašalinami, užsakovas privalo teismui įrodyti, kad egzistuoja vienas ar keli aukščiau nurodyti kriterijai ir kad toks sutarties nutraukimas yra pagrįstas ir teisėtas.

Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad, vertinant CK 6.217 str. 2 d. išvardytus kriterijus, privaloma atsižvelgti į sutartyje numatytus tinkamo sutarties įvykdymo reikalavimus bei į tai, kaip prievolė faktiškai buvo įvykdyta. Kuo didesnis skirtumas tarp to, ką šalys buvo sutarusios sutartimi ir to, kas buvo faktiškai įvykdyta, tuo didesnė tikimybė, kad pažeidimas yra esminis. Ypatingai svarbu įvertinti ar nukentėjusios šalies interesai lieka iš esmės neįgyvendinti. Atvejai, kai šalis negavo tik mažos dalies to, ką tikėjosi gauti, neatitinka esminio sutarties pažeidimo pobūdžio ir toks pažeidimas nebūtų laikomas esminiu sutarties pažeidimu. Siekiant pripažinti pažeidimą esminiu, nukentėjusi šalis turi iš esmės negauti didžiosios dalies to, ką pagrįstai galėjo tikėtis gauti iš sutartį pažeidusios šalies. Teismų praktikoje atsižvelgiama ir į tai, ar nukentėjusi šalis negauna to, ką tikėjosi gauti tik dėl pažeidimą atlikusios šalies kaltės, ar nukentėjusi šalis arba kiti veiksniai, kurie nepriklauso nuo pažeidimą atlikusios šalies, taip pat prisidėjo prie tokio rezultato atsiradimo¹¹⁴.

¹¹³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kilimai“ v. UAB „Monrema“, Nr. 3K-3-352-219/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje N. S. v. I. R., Nr. 3K-3-287/2009.

¹¹⁴ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje K.J., A.S. v. I.N., Nr. 2A-160-440/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kilimai“ v. UAB „Monrema“, Nr. 3K-3-352-219/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje N. S. v. I. R., Nr. 3K-3-287/2009; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Cornis“ v. UAB „G ir G partneriai“, Nr. e3K-3-53-684/2017.

Be šių sąlygų, kasacinis teismas nurodė, kad turi būti atsižvelgiama ir į tai, ar griežtas sąlygų laikymasis turi esminę reikšmę šalims, t.y. ar vien ta aplinkybė, kad sutarties šalis nesilaikė tam tikros sutartyje įtvirtintos sąlygos, lėmė nukentėjusios šalies intereso, dėl darbų rezultato sukūrimo, praradimą. Taip pat privaloma nustatyti sutartį pažeidusios šalies kaltės laipsnį ir pobūdį, t.y. ar prievolės šalis neįvykdė tyčia, ar dėl neatsargumo ir pan. Kuo didesnis kaltės laipsnis, tuo labiau tikėtina, kad nukentėjusios šalies suinteresuotumas nutraukti rangos teisinius santykius yra pateisinamas.

Privalu įvertinti ir tai, ar toks sutarties pažeidimas suteikia realų pagrindą nesitikėti, kad sutartis bus tinkamai įvykdyta ateityje. Vertinant sutarties įvykdymo ateityje galimybes atsižvelgiama į realias, sutartį pažeidusios šalies galimybes, sutartį įvykdyti ateityje bei į pastangas, kurias deda sutartį pažeidusi šalis, kad sutartis būtų tinkamai įgyvendinta.

Sprendami, sutarties nutraukimo dėl esminio jos pažeidimo klausimą, teismai vertina ne tik nukentėjusios šalies padėtį, bet ir pažeidimą padariusios šalies padėtį, t.y. teismai vertina ar sutartį pažeidusi šalis nepatirtų labai didelių, t.y. neproporcingai didelių nuostolių, jei sutartis būtų nutraukta¹¹⁵.

Atsižvelgiama ir į pagrindus, kuriais remiantis nukentėjusi šalis siekia nutraukti rangos sutartį. Teismai pateisina sutarties nutraukimą tais atvejais, kai nukentėjusioji šalis patirtų realius, nenumatytus didelius neigiamus padarinius, jei sutartis liktų galioti¹¹⁶. Todėl tais atvejais, kai pažeidimas yra vien formalus pobūdžio ir nesukelia, tikėtina, nesukels neigiamų padarinių nukentėjusiai šaliai, laikoma, kad toks pažeidimas nebūtų vertinamas esminiu sutarties pažeidimu.¹¹⁷

Tais atvejais, kai rangovas nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato, užsakovas netenka teisės vienašališkai nutraukti sutartį esminio sutarties pažeidimo pagrindu, nepriklausomai nuo to, kad sutarties pažeidimas yra esminis ir užsakovas iš esmės negauna to, ką galėjo tikėtis¹¹⁸. „Numatymo“ pagrindinis tikslas – apriboti galimą piktnaudžiavimą teise nutraukti šalių sutartį. Šioje teisės normoje įtvirtinta prezumpcija, kad rangovas numatė

¹¹⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje E.J. v. „Luminor Bank AS“, Nr. 3K-3-374-687/2019; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 24 d. nutartis civilinėje byloje L. J. V. SEB Bankas, Nr. e3K-3-274-403/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje V. B. v. AB SEB Bankas, Nr. 2-840-793/2014; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje R. B. v. Nordea Bank Finland Plc (AB), Nr. 3K-7-297/2012.

¹¹⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pontem“ v. VŠĮ Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė, Nr. e3K-3-386-378/2018.

¹¹⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje UAB „TymDrym“ v. V.M., Nr. 3K-3-484-684/2018.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.217 str. 2 d. 1 p.

neigiamus padarinius, todėl rangovui tenka pareiga įrodyti priešingai. Taigi, šia norma įtvirtinamas privalomas kiekvieno sandorio neįvykdymo rizikos įvertinimo reikalavimas. Siekiant nustatyti, ar rangovas numatė ar galėjo numatyti tokį rezultatą, vertinama objektyviai; atsižvelgiama į šalių derybas iki sutarties sudarymo, sutarties sudarymo ir jos vykdymo aplinkybes bei tarp šalių susiklosčiusią dalykinę praktiką¹¹⁹. Turėtų būti nustatyta, kad, sudarydamas sutartį, rangovas numatė ar turėjo ir galėjo numatyti, kad bus sukeliama sunkūs padariniai, todėl užsakovas turėtų būti suinteresuotas atskleisti rangovui galimus sunkius sutarties pažeidimo padarinius. Tais atvejais, kai užsakovas sudaro rangos sutartį, turėdamas specifinių tikslų rangos rezultato panaudojimui, apie kuriuos užsakovas neinformuoja rangovo ir rangovas neturi galimybės apie juos žinoti, užsakovas prisiima riziką dėl tų pasekmių atsiradimo¹²⁰.

3.1.2. Esminio sutarties pažeidimo ir iš esmės pasikeitusių aplinkybių atirbojimo problematika

CK 6.217 str. nuostatos dėl sutarties nutraukimo esant esminiam sutarties pažeidimui tam tikrais atvejais konkuruoja su CK 6.204 str. 3 d. nuostatomis, kurios reglamentuoja sutartinių įsipareigojimų vykdymą iš esmės pasikeitus aplinkybėms. CK 6.204 str. įtvirtinta nuostata suteikia teisę vienai šaliai, pvz., rangovui, prašyti nutraukti arba pakeisti sutartį tais atvejais, kai dėl iš esmės pasikeitusių aplinkybių sutarties įvykdymas sudėtingesnis negu kitai šaliai. Kai prašymas reiškiamas CK 6.204 str. atžvilgiu nutraukti arba pakeisti sutartį, prioritetą teismai teikia sutarties pakeitimui, pripažįstant *favor contractus* principo taikymą teismų praktikoje. Dažnai reikalavimus remiantis CK 6.204 str. nuostatomis pakeisti sutartį reiškia asmenys ekonominės krizės bylose, kai dėl ekonominės krizės asmenys tampa finansiškai nepajėgūs vykdyti sutartinius įsipareigojimus¹²¹. LAT išplėstinė kolegija pateikė teisės išaiškinimą, kuriuo remiantis sprendžiama esminio pažeidimo ir iš esmės pasikeitusių

¹¹⁹ BALČIKONIS, Rolandas. *Civilinė teisė ir procesas. Jurisprudencija* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004 [žiūrėta 2019 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/download/3279/3077>>, p. 49-56.

¹²⁰ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB "Sostinės vystymo grupė" v. AB „Lietuvos draudimas“, Nr. 2A-193/2004; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje J.Z. v. UAB "Baldras" ir VĮ Registrų centro Klaipėdos filialas, Nr. 3K-P-346/2004; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje V.J. v. VĮ Valstybės turto fondas, Nr. 3K-3-52/2003; MIKELĖNAS, V. et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga „Prievolių teisė“. Vilnius: Justitia, 2003, p. 293.

¹²¹ CHOCHRIN, Tomas, *Daktaro disertacija. Vienašalis sutarties nutraukimas kaip kraštutinė savignyos priemonė*. Mykolo Romerio Universitetas, Vilnius. 2019, p. 56.

aplinkybių konkurencija, nurodant, kad kai yra pareikšti šie abu reikalavimai, visų pirma reikia patikrinti, ar nėra sutarties pakeitimo sąlygų, o ne tikrinti, ar galima nutraukti sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo¹²². Tačiau neatsižvelgiant į tokią teismų praktiką, teismai taip pat pripažįsta, kad siekis išsaugoti sutartį nėra absoliutus ir tam tikrais atvejais sutarties nutraukimas gali būti pateisinamas¹²³.

Taigi, sutartis gali būti nutraukta pagal CK 6.204 str. ir pagal CK 6.217 str. nuostatas, jei yra nustatytos šių teisės normų taikymo sąlygos. Skirtumas tarp šių sutarties nutraukimo pagrindų yra sąlygos, kuriomis nutraukiama sutartis. Pvz., jei yra nustatoma, kad sutartis negali būti pakeista, nes būtų pažeista sutartinių prievolių vykdymo pusiausvyra tarp sutarties šalių, ir sutartis yra nutraukiama pagal CK 6.204 str. nuostatas, sutarties nutraukimo sąlygas ir sutarties nutraukimo tvarką parenka teismas *ex officio*. Tačiau, kai sutartis nutraukiama pagal CK 6.217 str. nuostatas dėl esminio sutarties pažeidimo, ji nutraukiama sutartyje nurodytomis sutarties nutraukimo sąlygomis ir tvarka. CK 6.204 str. įtvirtintas sutarties nutraukimo pagrindas suteikia sutarties šaliai, kuri ne dėl jos kaltės negali sutarties įvykdyti dėl pasikeitusių aplinkybių, galimybę reikalauti, kad sutartis būtų nutraukta palankesnėmis, nei sutartyje numatytais sąlygomis ir tvarka. Todėl, kai šalis reikalauja taikyti CK 6.204 str. nuostatas, tik nustačius, kad jos negali būti taikomos, taikomas CK 6.217 str. įtvirtintas sutarties nutraukimo dėl esminio sutarties pažeidimo pagrindas¹²⁴. Be to, svarbu pabrėžti, kad tais atvejais, kai sutartis nutraukiama pasikeitus iš esmės aplinkybėms, kitaip nei nutraukiant sutartį pagal CK 6.217 str. nuostatas, nuostoliai yra paskirstomi abiem šalims, o lūkesčių interesas nėra ginamas.

3.3.3. CK 6.665 str. įtvirtintų pažeistų teisių gynimo būdų suderinamumas

Užsakovas negali vienašališkai nutraukti sutartį bei atsisakyti apmokėti už netinkamai atliktus darbus, jei užsakovas įgyvendino savo teisę į nuostolių atlyginimą. Rangovo atsakomybę už netinkamos kokybės darbą numatančios nuostatos CK 6.665 str. 1 ir 3 d. įtvirtina alternatyvius užsakovo pažeistų teisių gynimo būdus ir jie negali būti naudojami kartu dėl to paties teisių

¹²² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. AB SEB bankas, Nr. 3K-7-306/2012.

¹²³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje S.D. v. AS „Reverta“, UAB „NIF Lietuva“, Nr. e3K-3-358-916/2017; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. rugsėjo 16 d. nutartis civilinėje byloje N.N. ir D.N. v. AB „DnB Bankas“, Nr. 3K-3-388-684/2016.

¹²⁴ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Evekas“ v. AB „SEB lizingas“, Nr. 3K-3-206/2012.

pažeidimo¹²⁵. Tais atvejais, kai teismas netenkina užsakovo reikalavimo nutraukti sutartį, bet tenkina reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo, teismui būtina išsiaiškinti santykį tarp teisės reikalauti nuostolių atlyginimo ir teisės reikalauti pašalinti trūkumus¹²⁶. Kasacinio teismo praktikoje įtvirtinta, kad reikalavimas nutraukti sutartį ir priteisti nuostolius ir reikalavimas grąžinti padėtį į buvusią, iki vykdant rangos sutartį, nėra alternatyvūs arba prieštaraujantys tarpusavyje ir gali būti taikomi kartu, nes, priteisus nuostolius, lieka nekokybiškas darbų rezultatas – tokie padariniai gali būti pašalinti ne tik grąžinus sumokėtas lėšas, bet ir pašalinus netinkamos kokybės darbo rezultatus¹²⁷.

Tačiau net tais atvejais, kai užsakovas teisėtai vienašališkai nutraukia sutartį dėl rangovo kaltės, užsakovas nėra atleidžiamas nuo pareigos apmokėti už faktiškai atliktus darbus¹²⁸. Kasacinio teismo praktikoje įtvirtinta, kad, kai sutartis yra nutraukiama, užsakovas turi teisę reikalauti perduoti jam atliktų darbų rezultata, o rangovas turi teisę reikalauti, kad būtų apmokėta suma proporcinga atliktų darbų daliai pagal visų darbų sąmatą. Rangovas gali reikalauti apmokėjimo tik, jei gali įrodyti atliktus¹²⁹. Užsakovas privalo sumokėti rangovui už faktiškai atliktus darbus net ir tais atvejais, kai likusiems darbams atlikti užsakovas pasitelkia trečiąjį asmenį arba, kai yra nustatomi tų darbų trūkumai. Jei nustatomi darbų trūkumai, užsakovas gali reikšti reikalavimą dėl rangovo atsakomybės taikymo už netinkamos kokybės darbą, tačiau negali atsisakyti sumokėti už faktiškai atliktus darbus.

Taigi, kasacinio teismo praktikoje pripažįstamas *favor contractus* principo taikymas turi itin svarbią reikšmę, kai šalys siekia nutraukti rangos sutartį dėl darbų kokybės trūkumų. *Favor contractus* principas iš esmės taikomas kartu su *pacta sunt servanda*, t.y. sutarties privalomumo ir vykdytinumo principu. Tai reiškia, kad, kai yra nustatyti pašalinami darbų trūkumai, pirmiausia šalys turi siekti, kad darbų kokybės trūkumai būtų pašalinti per protingą terminą, t.y. prievolė įvykdyta natūra (CK 6.665 str. 1 d.), nepriklausomai nuo to ar ją faktiškai įvykdys pats rangovas pašalindamas trūkumus, ar bus sumažinta darbų kaina arba atlygintos trūkumų šalinimo išlaidos ir trūkumus pašalins kitas rangovas. Tik tais atvejais, kai trūkumai

¹²⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje K.J., A.S. v. I.N., Nr. 2A-160-440/2018.

¹²⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje J. B. v. UAB „Žvyrkelis“, Nr. 3K-3-385/2009.

¹²⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Klaipėdos rajono savivaldybės administracija b. UAB „Klaipėdos apdaila“, Nr. 3K-3-169-690/2015.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.671 str.

¹²⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Marketas“ v. UAB „Magirmis“, Nr. 3K-3-561-378/2016. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Glijas“ v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-177/2008.

yra esminiai ir nepašalinami arba jų rangovas nepašalina per protingą terminą, užsakovas gali nutraukti rangos sutartį, tačiau tokiu atveju, užsakovas turi įsitikinti, kad toks sutarties pažeidimas yra esminis sutarties pažeidimas, kuris atitinka CK 6.217 str. įtvirtintus kriterijus. Be to, rangovas turi teisę pasinaudoti CK 6.204 straipsnyje įtvirtintu pagrindu ir prašyti teismo pakeisti sutartį iš esmės pasikeitus aplinkybėms, prioritetą teismai teikia sutarties pakeitimui, o ne jos nutraukimui. Jei nėra galimybių pakeisti sutarties sąlygas ir teismas nutraukia sutartį, sutarties nutraukimo sąlygas ir tvarką *ex officio* sprendžia teismas. Tačiau, jei sutartis nutraukiama esant esminiam jos pažeidimui, sutartis nutraukiama pagal sutartyje įtvirtintas sąlygas ir tvarką.

3.2. Užsakovo teisė sustabdyti mokėjimą, atskaityti iš rangovui priklausančių sumų

CK 6.644 str. 1 d. įtvirtinta užsakovo pareiga priimti darbų rezultatą ir už jį atsiskaityti. Pagrindas rangovui reikalauti, kad užsakovas įvykdytų priešpriešinę prievolę – sumokėtų už darbus, yra pagrindinės sutartinės rangovo prievolės įvykdymas – darbai atlikti ir perduoti tinkamai ir laiku¹³⁰. CK 6.655 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad užsakovas privalo sumokėti rangovui sutartyje nustatytą kainą, t.y. pilnai atsiskaityti, po to, kai yra priimtas darbų rezultatas.

Nors darbų perdavimas – priėmimas įforminamas darbų perdavimo – priėmimo aktu, kasacinio teismo praktikoje įtvirtinta, kad užsakovo pareiga apmokėti už atliktus darbus siejama ne su pačiu darbų perdavimo – priėmimo aktu, o su sutarto darbo atlikimo faktu¹³¹, kadangi darbų perdavimo – priėmimo aktas yra tik šį faktą patvirtinantis dokumentas. Jei šalys nepasirašo darbų perdavimo - priėmimo akto, gali kilti darbų atlikimo laiko, kokybės ir kiti klausimai, tačiau užsakovo pareiga apmokėti už atliktus darbus atsiranda, jei galima nustatyti, kad darbai buvo priimti¹³². Todėl net, kai šalys neįvykdė darbų perdavimo – priėmimo įstatyme įtvirtintu būdu, užsakovas nėra atleidžiamas nuo prievolės sumokėti sulgytą kainą¹³³.

¹³⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.655 str. 1 d.

¹³¹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glijas“ v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-484/2007; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Tekanas“ v. UAB „Vilstata“, Nr. 3K-3-143-695/2017.

¹³² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Gembės statyba“ v. UAB „Filiplis“, Nr. 3K-3-423/2011; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Gatvių statyba“ v. UAB „PK Invest“, Nr. 3K-3-322-611/2015.

¹³³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje IĮ V.N. v. UAB „DS Santveko“, Nr. 3K-3-253-469/2018; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vakarų ūkas“ v. UAB „Jumps“, Nr. 3K-3-281-823/2019.

Tais atvejais, kai abi šalių prievolės yra tarpusavyje susijusios ir vienos šalies prievolės vykdymas priklauso nuo kitos šalies prievolės vykdymo, šalis gali pasirinktinai pasinaudoti bendrosiose teisės normose (CK 6.58, CK 6.207 str.) arba specialiosiose teisės normose (CK 6.658 str. 5 d.) įtvirtintais pažeistų teisių gynimo būdais, susijusiais su prievolės vykdymo sustabdymu, atsisakymu ją vykdyti ar teise atlikti atskaitymus¹³⁴.

Užsakovas gali sustabdyti dalį mokamo atlyginimo pagal CK 6.58, CK 6.207 straipsniuose įtvirtintas nuostatas tais atvejais, kai rangovas jau nevykdo savo prievolių, t.y. kai rangovas nepašalina nustatytų darbų trūkumų. Tokia teise užsakovas gali pasinaudoti, kai:

- 1) prievolės yra dvišalės, t.y. skolininkas ir kreditorius turi priešpriešinių reikalavimų;
- 2) skolininko ir kreditoriaus priešpriešinės pareigos susijusios taip, kad prievolės vykdymo sustabdymą galima pateisinti;
- 3) prievolės įvykdymo sustabdymas adekvatus kitos šalies neįvykdytai (netinkamai įvykdytai) sutarties daliai;
- 4) teise sustabdyti prievolės vykdymą šalys naudojasi sąžiningai ir protingai.¹³⁵

Jeigu darbų priėmimo metu nustatomi neesminiai darbų trūkumai, užsakovas gali pasinaudoti CK 6.658 str. 5 d. įtvirtintu pažeistų teisių gynimo būdu ir atsiskaityti iš sumų, priklausančių rangovui už atliktus darbus, sumą, reikalingą tiems trūkumams pašalinti. Tokią teisę įstatymas suteikia užsakovui ir tada, kai nustatomi paslėpti darbų trūkumai po darbų perdavimo – priėmimo akto pasirašymo¹³⁶. Kai nustatomi darbų trūkumai per garantinį terminą ir rangovas jų nepaneigia, rangovui atsiranda prievolė tuos trūkumus pašalinti, todėl, ir tais atvejais, užsakovas turi teisę pasinaudoti lėšų atskaitymo galimybe.

Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad užsakovas turi teisę atsiskaityti tik tokią sumą, kuri reikalinga trūkumams pašalinti. Tai atitinka ir CK 6.58 str. 3 d. įtvirtintą teisę sustabdyti prievolės vykdymą tik tokia apimtimi, kokia jos nevykdo kita sutarties šalis. Užsakovas negali sulaikyti visą mokamą sumą ar neproporcingai didelę apmokėjimo dalį, kai nustatomi darbų trūkumai. Taigi, pirmiausia užsakovas privalo tinkamai įvertinti šalinamų trūkumų vertę ir gali sulaikyti tik tokią sumą, kuri yra reikalinga trūkumams pašalinti, nes prievolės vykdymo sustabdymas grindžiamas proporcingumo principu. Vertindamas užsakovo dalinį atskaitymą,

¹³⁴ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Gembė“ v. R. Ž., Nr. 3K-3-289-1075/2018.

¹³⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vėtrūna“ v. Kauno miesto savivaldybės administracija, Nr. 3K-3-517-219/2015.

¹³⁶ *Ibid.*

teismas retrospektyviai nustato šalių tarpusavio reikalavimų dydžius ir įvertinęs ar ieškovas turėjo teisę sulaikyti atitinkamą sumą, nustato ar atskaitymas yra teisėtas ir pagrįstas¹³⁷.

Pabrėžtina, kad užsakovo pareiga pilnai atsiskaityti atsiranda nuo to momento, kai rangovas laiku perduoda tinkamos kokybės darbų rezultatą. Atitinkamai, įstatyme nėra numatyta užsakovo teisė sulaikyti sumas tuo pagrindu, kad ateityje gali paaiškėti paslėpti trūkumai, teisė sulaikyti sumas suteikiama, kai užsakovas jau nustatė darbų trūkumus. Todėl, nors užsakovas gali sulaikyti sumas, reikalingas per garantinį terminą nustatytiems trūkumams pašalinti, mažai tikėtina, kad užsakovas galės tokia teise pasinaudoti, nes prievolė pilnai atsiskaityti už atliktus darbus tampa vykdytina visa apimtimi, kai rangovas laiku perduoda tinkamą darbų rezultatą.

Šalių sutartyje gali būti numatyta nuostata, suteikianti rangovui teisę sulaikyti tam tikrą dalį lėšų, kurios tikslas yra užtikrinti užsakovo nuostolių padengimą dėl galimų rangovo prievolių nevykdymo ateityje. Tokia nuostata įtvirtina prievolės įvykdymo užtikrinimo būdą, ne pažeistų teisių gynimo būdą, kai nustatomi atliktų darbų trūkumai. Toks šalių susitarimas yra įstatymo leidžiamas ir laikytinas vienu iš įstatyme nenumatytų prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų (CK 6.70 straipsnis)¹³⁸. Galimybę „sulaikyti“ mokėtinas sumas šalys gali numatyti ne tik pagrindinėje sutartyje, bet ir papildomame susitarime dėl trūkumų šalinimo. Šalys gali nustatyti „sulaikomos“ sumos dydį arba jo nenustatyti. Toks „sulaikymas“ užtikrina rangovo prievolių, galinčių atsirasti garantiniu laikotarpiu, vykdymą. Pabrėžtina, kad tokiu atveju, užsakovas sulaiko rangovui mokamas sumas, nors rangovas tuo metu tinkamai vykdo savo prievoles. Svarbu tinkamai nustatyti šalių valią numatant „sulaikymo“ teisę sutartyje, nes tokia nuostata gali numatyti užsakovo „sulaikymo“ teisę tik iki sutarties įgyvendinimo momento, t.y. iki darbų rezultato perdavimo užsakovui. Sutartyje gali būti nenumatyta užsakovo teisė „sulaikyti“ mokamas sumas po rangos sutarties įvykdymo ir darbų rezultato perdavimo užsakovui, t.y. garantinio termino galiojimo metu.

Taigi, tam tikrais atvejais užsakovas gali sustabdyti mokėjamą už atliktus darbus arba atskaityti iš rangovui priklausomų sumų sumą, reikalingą nustatytiems trūkumams pašalinti. Be to, šalių sudarytoje sutartyje gali būti numatyta užsakovo teisė sulaikyti tam tikrą dalį lėšų dėl darbų trūkumų, kurie gali atsirasti ateityje, pašalinimo.

¹³⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Gembė“ v. R. Ž., Nr. 3K-3-289-1075/2018.

¹³⁸ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Gatvių statyba“ v. UAB „PK Invest“, Nr. 3K-3-322-611/2015.

3.3. Rangos teisinių santykių šalys ir jų atsakomybės taikymo santykis

CK pateiktoje rangos sutarties sampratoje nurodyta, kad rangos sutarties šalys yra dvi: užsakovas ir rangovas. Rangovas – tai asmuo, kuris įsipareigoja atlikti tam tikrą darbą savo rizika pagal užsakovo užduotį. Pagal statybos rangos sutarties sampratą, rangovas – tai asmuo, kuris įsipareigoja pastatyti statinį arba atlikti kitus statybos darbus. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad „rangovu gali būti laikomas ne tik asmuo, kuris yra rangos sutartinių santykių su kitu asmeniu – užsakovu šalis. Kasacinis teismas išskyrė, kad „asmuo gali vykdyti ir statytojo, t.y. užsakovo ir rangovo funkcijas taigi, turėti dvejopą statusą“¹³⁹. Atitinkamai, užsakovas gali turėti dvejopą statusą, t.y. pirkėjo ir užsakovo; generalinis rangovas - užsakovo ir rangovo, o subrangovas - subrangovo ir rangovo. Tačiau CK nepateikia subrangovo sąvokos paaiškinimo ir jo atskirai neišskiria, kaip rangos teisinių santykių šalies, todėl svarbu išanalizuoti ir atskleisti subrangovo statusą ir padėtį rangos teisiniuose santykiuose.

Subrangos sąvoka paaiškinama, kaip darbų perdavimo kitam asmeniui sutartis, kuri yra pagrindinės rangos sutarties dalis (angl. *verb - give a contract for (work forming a larger contract) to another company*)¹⁴⁰. Taigi, nors tarp generalinio rangovo ir subrangovo egzistuoja sutartiniai teisiniai santykiai, šie teisiniai santykiai egzistuoja pagrindinės rangos sutarties apimtyje ir yra neatskiriama pagrindinės rangos sutarties dalis, todėl turėtų būti vertinami neatskiriant nuo pagrindinės rangos sutarties. Sutartys tarp generalinio rangovo ir subrangovų yra pagrindinės rangos sutarties dalys, kurios nuostatos tiesiogiai ar netiesiogiai yra taikomos tiek generaliniam rangovui, tiek ir subrangovams. Subrangos sutarčių tikslas yra įgyvendinti generalinės rangos sutarties sąlygas ir sukurti darbų rezultatą užsakovui. Generalinis rangovas yra saistomas sąlygų, kurias nustato užsakovas, ir neturi teisės pakeisti reikalavimų, kuriuos užsakovas nustatė rangos darbų rezultatui. Todėl, nors santykiuose tarp generalinio rangovo ir subrangovo generalinis rangovas tampa užsakovu, iš esmės, faktinis rangos teisinių santykių užsakovas viso darbų rezultato sukūrimo proceso metu išlieka faktinis užsakovas, kuriam ir pagal kurio reikalavimus yra sukuriamas darbų rezultatas ir kuriam pereina nuosavybės teisė į sukurtą rezultatą.

Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad tais atvejais, kai sutartyje nėra numatyta, kad užduotį privalo įvykdyti pats rangovas, rangovas turi teisę pasitelkti savo prievolėms įvykdyti

¹³⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Salmeda“ v. UAB „Eika“, Nr. 3K-3-129-1075/2020.

¹⁴⁰ CHAMBERS. *Super-mini dictionary*. Great Britain: Chambers Harrap Publishers Ltd, 2000, p. 665.

kitus asmenis (subrangovus). Tokiu atveju rangovas tampa generaliniu rangovu ir atsako užsakovui už subrangovų prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą, o subrangovams – už užsakovo prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą¹⁴¹.

Taigi, generaliniu rangovu laikytinas asmuo, kuris yra sudaręs rangos sutartį su užsakovu ir kartu sudaręs subrangos sutartį ar sutartis su subrangovais dėl tų pačių darbų, kuriuos jis įsipareigojo atlikti pagal rangos sutartį, sudarytą su užsakovu. Tokiu atveju generalinis rangovas tampa dviejų savarankiškų sutarčių subjektu ir susiklosto dvejopi teisiniai santykiai – rangos ir subrangos¹⁴². Nuo to, kaip tinkamai subrangovas įvykdys sutartinius įsipareigojimus, priklauso ir generalinio rangovo įsipareigojimų tinkamas įvykdymas užsakovui. Subrangos santykiams taikomos tos pačios taisyklės kaip ir rangos santykiams, nes subrangovas iš esmės turi tas pačias pareigas kaip ir rangovas, tik skiriasi šių pareigų apimtis¹⁴³. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad, sudarydamas subrangos sutartis, generalinis rangovas tampa užsakovu, o subrangovas - rangovu¹⁴⁴.

Pagal bendrą taisyklę užsakovas ir subrangovas neturi teisės reikšti vienas kitam piniginių reikalavimų, susijusių su sutarčių, kiekvieno iš jų sudarytų su generaliniu rangovu, pažeidimu, nes užsakovo ir subrangovo nesieja tarpusavio sutartiniai teisiniai santykiai¹⁴⁵. Pabrėžtina, kad šioje teisės normoje įstatymo leidėjas išskiria tik piniginius reikalavimus ir nustato, kad užsakovas ir subrangovas neturi teisės reikšti vienas kitam būtent piniginių reikalavimų. Romualdas Stanislovas pateikia piniginių prievolės sąvokos išaiškinimą: „skolininko priedermė perduoti kreditoriui nuosavybės teise pinigus nustatyta arba nustatoma sutarties sąlygomis suma“¹⁴⁶. Įstatymo leidėjas neriboja užsakovo teisės reikšti tiesioginį reikalavimą subrangovui dėl įpareigojimo įvykdyti prievolę natūra, pvz., pašalinti darbų trūkumus.

Tokia praktika įgyvendina teismų pripažįstamą ir teisėje įtvirtintą sutarties uždarumo principą¹⁴⁷. Kasacinio teismo konstatuota, kad sutartis susaisto tik jos šalis, todėl turi teisinės

¹⁴¹ SŪDŽIUS, Vytautas. *Sutartys: principai ir praktika*. Trečiasis atnaujintas ir papildytas leidimas. Vilnius: UAB „Pečiolis“, 2001, p. 103..

¹⁴² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Mano turtas“ v. AB „Eurovia Lietuva“, Nr. 3K-3-160-687/2016.

¹⁴³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Titano ranga“ v. UAB „Mažeikių Varduva“, Nr. e3K-3-681-378/2015.

¹⁴⁴ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Namų priežiūros centras“ v. UAB „Schindler – Liftas“, Nr. 3K-3-258/2014; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Mano turtas“ v. AB „Eurovia Lietuva“, Nr. 3K-3-160-687/2016.

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.650 str. 4 d.

¹⁴⁶ STANISLOVAS, Romualdas. *Komercinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 120.

¹⁴⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Titano ranga“ v. UAB „Mažeikių Varduva“, Nr. 3K-3-681-378/2015.

įtakos tik jos šalims¹⁴⁸. Išimtytys taikomos, kai sutartis sudaryta trečiojo asmens naudai arba sudaryta prievolės asmenų pasikeitimo sutartis. Sutarties uždarmo principas lemia, kad tik sutarties šalys gali reikšti reikalavimus dėl jos netinkamo vykdymo. Sutartinės atsakomybės tikslas ir teikiamos apsaugos ribos – sutartį sudariusių asmenų interesų, susijusių su tinkamu sutarties įvykdymu, apsauga¹⁴⁹. Teismas sutarties galią tretiesiems asmenims (tiesioginį poveikį sutartyje nedalyvavusių asmenų teisėms ir pareigoms) gali pripažinti tik tokiu atveju, kai tokia galimybė leidžiama įstatyme, t.y., kai įstatyme numatyta galimybė taikyti uždarmo principo išimtį¹⁵⁰. Sprendžiant iš rangos santykių kylančius ginčus, teismų praktikoje suformuluota taisyklė, kad dėl rangos sutarties pažeidimo reikalavimus gali reikšti tik rangos sutarties šalys, kiti asmenys – tik tuo atveju, jeigu reikalavimo teisę turintis asmuo jiems ją perleido¹⁵¹.

Pažymėtina, kad rangos ir subrangos sutarčių šalių susitarimas dėl užsakovo teisės reikšti tiesioginį reikalavimą rangovui, ir atvirkščiai, neprieštarauja įstatymui, tačiau tokia teisė turi būti numatyta ne tik generalinės rangos sutartyje, bet ir subrangos sutartyje. Toks susitarimas nėra teisių perleidimo susitarimas, todėl šalys ir toliau lieka atsakingos pagal jų sudarytas sutartis. Kai sudaromas toks susitarimas, užsakovas įgyja teisę reikšti tiesioginį reikalavimą ne tik generaliniam rangovui, bet ir subrangovui, o subrangovas – užsakovui ir generaliniam rangovui, t.y. tokiu susitarimu šalims suteikiama pasirinkimo teisė¹⁵².

Įstatymas taip pat nedraudžia šalims sudaryti trišalę sutartį ir joje bendru sutarimu paskirstyti šalims teises ir pareigas. Trišale sutartimi viena šalis gali įgyti teisę pasirinktinai reikšti reikalavimą sutartyje nurodytiems asmenims¹⁵³.

CK įtvirtinta, kad generalinis rangovas atsako užsakovui už subrangovų prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą¹⁵⁴. Tačiau ir šioje normoje nėra įtvirtinta, kad pats subrangovas neatsako užsakovui už jo prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą. Norma

¹⁴⁸ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje A.V. v. P.V., Nr. 3K-3-453/2010.

¹⁴⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Titano ranga“ v. UAB „Mažeikių Varduva“, Nr. 3K-3-681-378/2015.

¹⁵⁰ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baldjoda“ v. Furniture Production International A/S, Nr. 3K-3-367/2011.

¹⁵¹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Rombas“ v. UAB „ATEA“, Nr. 3K-3-526/2012.

¹⁵² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Devold“ v. UAB „Sweco Lietuva“, UAB „SIA MIE Construction“, Nr. 3K-3-357-313/2019.

¹⁵³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Rombas“ v. UAB „ATEA“, Nr. 3K-3-526/2012.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.650 str. 3 d.

tik įtvirtina, kad generalinis rangovas atsako užsakovui ne tik už savo prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą, bet taip pat ir už subrangovų prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą.

Vilniaus apygardos teismas, kaip apeliacinės instancijos teismas, sprendė dėl solidariosios pardavėjo ir generalinio rangovo atsakomybės už darbų kokybės trūkumus. Teismas nurodė, kad atsižvelgiant į tai, jog preliminarioje buto pirkimo – pardavimo sutartyje nurodytus darbus faktiškai atliko generalinis rangovas, abu atsakovai solidariai atsakingi už netinkamą darbų atlikimą¹⁵⁵. Šioje byloje teismas taikė CK 6.6 str. normas, reglamentuojančias solidariąją skolininkų pareigą, ir CK 6.651 str. nuostatas, reglamentuojančias rangos sutarties ypatumus, kai darbus atlieka keli asmenys.

Taigi, subrangovas nėra išskiriamas kaip atskira rangos teisinių santykių šalis, rangos teisinių santykių šalys yra užsakovas ir rangovas. Įstatymas neatleidžia subrangovo, kaip subrangos teisinių santykių šalies, - rangovo, nuo atsakomybės pagrindiniam užsakovui ir generaliniam rangovui už netinkamos kokybės darbą. Be to, įstatymas įtvirtina ir generalinio rangovo, kaip pagrindinės rangos sutarties šalies, atsakomybę už jo ir už subrangovo atliktų darbų kokybę.

Nors teismų praktika gali keistis, šiuo metu kasacinio teismo praktikoje įtvirtinta, kad rangovas neturi teisės pareikšti tiesioginį reikalavimą dėl darbų trūkumų subrangovui. Mano nuomone, praktikos pasikeitimas ir užsakovo teisės reikšti tiesioginį reikalavimą subrangovui dėl darbų trūkumų pripažinimas būtų vertingas ne tik užsakovui ar statinio savininkui, bet ir visai visuomenei. Pabrėžtina, kad pats įstatymas nedraudžia užsakovui reikšti tiesioginį reikalavimą subrangovui dėl darbų kokybės, o tokios teisės rangovui suteikimas ne tik pagreitintų teismo procesą dėl subrangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo, bet tam tikrais atvejais, užkirstų galimybę subrangovui, kuris faktiškai atliko rangos darbus, išvengti atsakomybės už darbų trūkumus, taigi, visiškai apsaugotų užsakovo interesus.

3.4. Terminai ir jų reikšmė rangovo atsakomybės taikymui

Tinkamas pažeistų teisių gynimo būdo parinkimas yra reikšmingas ir tuo, kad nuo jo priklauso, be kita ko, ir senaties terminas, kuris taikomas pažeistoms teisėms ginti. Be senaties termino rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo atžvilgiu reikšmingi yra darbų

¹⁵⁵ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje I.A. v. UAB „Būsto industrijos grupė“, AB „Kauno dujotiekio statyba“, Nr. 2A-406-567/2010.

rezultato atitikties sutarčiai ir teisės normoms terminas; kokybės garantijos terminas bei pretenzijos pareiškimo terminas, todėl yra svarbu įvertinti atitinkamo termino taikymo ir skaičiavimo ypatumus.

Kaip buvo minėta, rangovas atsako, kai užsakovas nustato akivaizdžius darbų trūkumus darbų perdavimo metu ir kai užsakovas nustato paslėptus trūkumus po darbų perdavimo užsakovui. Kai nustatomi paslėpti trūkumai, taikoma CK 6.666 str. 2 d. įtvirtinta taisyklė: darbų rezultato kokybės trūkumai turi būti nustatyti per protingą terminą, bet ne ilgesnį kaip dveji metai nuo darbų rezultato perdavimo. Ši taisyklė taikoma ir tais atvejais, kai šalys sutartimi nustato trumpesnę nei dvejų metų garantinį terminą. Pabrėžtina, kad šioje teisės normoje įtvirtintas dvejų metų terminas gali būti netaikomas, kai protingas terminas nustatyti darbų rezultato trūkumams yra trumpesnis nei dveji metai. Be to, sutarties šalys sutartimi gali numatyti ir ilgesnį garantinį terminą, tokiu atveju rangovas atsako už defektus nustatytus per garantinį terminą.

CK 6.689 str. 2 d. įtvirtinta užsakovo pareiga nustačius nukrypimus nuo sutarties sąlygų, kurie gali pabloginti statybos darbų kokybę, taip pat jei nustatyta kitų trūkumų, apie tai nedelsiant pranešti rangovui. Ši norma aiškinama kartu su CK 6.691 str. 1 d. įtvirtinta pareiga sutarties šalims bendradarbiauti sutarties vykdymo metu. Užsakovas, nepranešęs apie trūkumus, netenka teisės jais remtis ateityje¹⁵⁶. Šioje normoje numatyta užsakovo pareiga nedelsiant pranešti rangovui apie nustatytus trūkumus taikoma užsakovui pastebėjus trūkumus ne tik rangos vykdymo metu, bet ir iškart po darbų baigimo, pastebėjus esminius trūkumus, kurie neleidžia užsakovui darbų rezultato naudoti pagal paskirtį. Teismų praktikoje terminas, per kurį užsakovas privalo informuoti rangovą apie trūkumus, nėra aiškinamas plečiamai, pvz., jei ieškovas rangovą informuoja praėjus trims mėnesiams po darbų baigimo, dažniausiai laikoma, kad užsakovas nevykdė pareigos, numatytos CK 6.689 str.

CK 6.697 str. 5 d., kuri reglamentuoja statybos rangos darbų kokybės garantijos taikymą, įtvirtinta, kad užsakovas, nustatęs objekto defektus per garantinį terminą, privalo per protingą terminą nuo jų nustatymo pareikšti pretenziją rangovui. Šalys sutartyje gali numatyti specialų terminą, per kurį užsakovas privalo pareikšti pretenziją rangovui dėl nustatytų defektų.

Pretenzijos pareiškimo momentas yra svarbus keliais aspektais: pirma, nuo šio momento pradedamas skaičiuoti ieškinio senaties terminas, kai sutartimi ar įstatymu nustatytas garantinis

¹⁵⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vakarų ūkas“ v. UAB „Jumps“, Nr. e3K-3-281-823/2019.

terminas, antra, nuo šio momento priklauso užsakovo teisė reikšti tokį reikalavimą¹⁵⁷, t.y., jei užsakovas, nustatęs darbų defektus per garantinį terminą, nepraneša rangovui apie juos per protingą terminą, jis praranda teisę jais remtis. Sąlygą, kad užsakovas rangovui nepranešė per protingą terminą apie nustatytus defektus, privalo įrodyti rangovas.

Nei CK 6.667, nei CK 6.697 str. nėra įtvirtinta forma, kuria užsakovas privalo pateikti pranešimą apie nustatytus trūkumus per garantinį terminą rangovui. Todėl nėra svarbu, ar užsakovas tokį pranešimą pateiks vienašaliame, ar dvišaliame dokumente, pvz., darbų trūkumų užfiksavimo aktas, pretenzija ir kt. Svarbu nustatyti, kada užsakovas pranešė rangovui apie darbų kokybės trūkumus.

CK 1.124 str. nurodyta, kad ieškinio senatis – tai terminas, per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį. „Šis laiko terminas, per kurį asmuo gali pareikšti ieškinį pažeidėjui, praktikoje ir teisės doktrinoje vadinamas dengiamąja senatimi (*prescription extinctive ou liberatoire, Verjährung*)“¹⁵⁸. Senaties terminą reglamentuoja materialiosios teisės normos, todėl tokio termino nustatymas nereikia, kad asmuo, suėjęs šiam terminui, praranda teisę naudotis procesinėmis teisėmis. Nėra įstatyme nustatyto termino, per kurį asmuo privalo pasinaudoti savo procesinėmis teisėmis ir pareikšti ieškinį, taigi, net ir tais atvejais, kai materialiosios teisės normos nustato senaties terminą, asmuo nėra varžomas pasinaudoti procesinėmis teisėmis net ir suėjęs šiam terminui. Tačiau materialiojoje teisės normoje įtvirtintas ieškinio senaties terminas nulemia, ar ieškinys bus tenkinamas. Tais atvejais, kai ieškovas pareiškia reikalavimą jau suėjęs materialiojoje teisės normoje įtvirtintam ieškinio senaties terminui ir atsakovas ginasi tuo, kad ieškinio senaties terminas jau suėjęs, ieškovo ieškinys nėra tenkinamas dėl ieškinio senaties¹⁵⁹. Pabrėžiama, kad ieškinio senaties terminas priklauso nuo pasirinkto pažeistų teisių gynybos būdo, kuriuo ieškovas siekia apginti pažeistas teises.

CK 6.667 str. 1 d. numatytas specialusis sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas reikalavimams dėl atliktų darbų trūkumų pareikšti. Šiame straipsnyje įtvirtinta ir bendroji taisyklė, kuri taikoma, kai nustatomi akivaizdūs darbų rezultato trūkumai darbų perdavimo – priėmimo metu, kad senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo darbų rezultato

¹⁵⁷ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kauno audinių projektas“ v. UAB „Irlanda“, Nr. 3K-3-74-421/2015.

¹⁵⁸ STANISLOVAITIS, Romualdas. *Komercinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 120.

¹⁵⁹ VITKEVIČIUS, P., et al. *Civilinė teisė. Vadovėlis*. Kaunas: Vijusta, 1997, p. 223.

perdavimo – priėmimo momento¹⁶⁰. Sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas taikomas ir tais atvejais, kai sutartimi arba įstatymu yra nustatytas darbų rezultato garantinis terminas ir darbų trūkumai nustatyti per garantinį terminą. LAT praktikoje išaiškinta, kad tais atvejais ieškinio senaties termino pradžia laikoma pretenzijos apie rangos darbų trūkumus pareiškimo data¹⁶¹.

Naujausioje LAT praktikoje išaiškinta, kad reikalavimams dėl sutartinės civilinės atsakomybės pareikšti taikytinas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas¹⁶². Anksčiau reikalavimams dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo buvo taikomas bendrasis dešimties metų ieškinio senaties terminas¹⁶³. Prieš šią, 2015 metų LAT nutartį, buvo taikomas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas¹⁶⁴. CK 1.125 str. 8 d. numatytas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo. Taigi, naujausioje teismų praktikoje pastebima tendencija sutrumpintą trejų metų ieškinio senaties terminą taikyti ne tik reikalavimams dėl deliktinės civilinės atsakomybės taikymo, bet ir reikalavimams dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo¹⁶⁵. Europoje taip pat pastebima tendencija trumpinti ieškinio senaties terminus reikalavimams dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo. Pavyzdžiui, Vokietijos civiliniame kodekse įtvirtintas vienodas trejų metų ieškinio senaties terminas reikalavimams tiek dėl sutartinės, tiek dėl deliktinės civilinei atsakomybės taikymo.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad reikalavimams taikyti civilinę atsakomybę dėl darbų defektų nustatymo per garantinį terminą taikomas CK 6.667 str. įtvirtintas sutrumpintas

¹⁶⁰ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Švenčionių rajono savivaldybės administracija v. UAB „Kamesta“, Nr. e3K-3-443-1075/2018.

¹⁶¹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje IĮ „Seno dvaro sodyba“ v. UAB „Rustonas“, Nr. 3K-3-389-969/2015; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „SSPC-Klaipėda v. UAB „Mintija“, Nr. 3K-3-112-313/2015.

¹⁶² LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje BUAB „Verslo investicijų projektų centras“, Nr. e3K-7-63-969/2017.

¹⁶³ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Medicinos bankas“ v. BUAB „Liturta“, UAB DK „PZU Lietuva“, UAB „Lituka“ ir Ko, ERGO Insurance SE Lietuvos filialas, AB „Lietuvos draudimas“, K. Kumertavičiaus įmonė „Turto, verslo vertinimo ir audito biuras“, Nr. 3K-3-290-706/2015.

¹⁶⁴ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje D.J. v. A.D., Nr. 3K-3-281/2008; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje V.K. ir D. K. v. UAB „Alvora“, Nr. 3K-3-516/2010; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Maritina“ v. UAB „Baltijos autocentras“, Nr. 3K-3-100/2011.

¹⁶⁵ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje BUAB „Verslo investicijų projektų centras“, Nr. e3K-7-63-969/2017.

vienerių metų senaties terminas. Be to, deliktinės atsakomybės taikymas ribojamas laiko atžvilgiu pagal įstatyme įtvirtintus darbų kokybės garantinius terminus¹⁶⁶.

Kaip buvo minėta, užsakovas, kuris dėl rangovo netinkamos kokybės darbo patyrė ar patirs žalos, be reikalavimo dėl darbų trūkumų, gali reikšti ir atskirą reikalavimą dėl žalos atlyginimo. Kai užsakovas reiškia reikalavimą dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo dėl žalos atlyginimo, taikomas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas reikalavimui pareikšti. Toks reikalavimas nėra grindžiamas netinkama darbų kokybe, nes tai reikalavimas atlyginti žalą, atsiradusią dėl sutarties pažeidimo.

Tačiau net ir tais atvejais, kai užsakovas praleidžia ieškinio senaties terminą, bet jį praleidžia dėl svarbios priežasties, ieškovas gali prašyti teismo ieškinio senaties terminą atnaujinti¹⁶⁷. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad ginčo šaliai reikalaujant taikyti ieškinio senatį, teismas *ex officio* patikrina, ar taikytinas ieškinio senaties terminas nepraleistas ir ar nėra priežasčių šį terminą atnaujinti¹⁶⁸. Ieškovas gali pateikti prašymą dėl termino atnaujinimo, tačiau įstatymo nenustatyta, kad ieškovas privalo pateikti tokį prašymą¹⁶⁹. Tai savaime nereiškia, kad ieškovo ieškinys bus tenkinamas, teismas tik sudaro teises prielaidas ieškovui ginti pažeistas teises ir interesus teisme, naudojantis teisminės gynybos priemonėmis¹⁷⁰.

Taigi, rangovo atsakomybė taikoma, kai: pirma, darbų trūkumai nustatomi darbų perdavimo metu (akivaizdūs), senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo darbų perdavimo momento ir, antra, kai darbų trūkumai nustatomi per sutartyje ar įstatyme nustatytą garantinį terminą, senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo pretenzijos pareiškimo momento. Teismų praktikoje išaiškinta, kad tais atvejais, kai reikalavimas yra grindžiamas netinkama darbų kokybe, taikomas CK 6.667 str. 1 d. įtvirtintas sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas nepriklausomai nuo to, ar reikalavimas reiškiamas remiantis specialiosiose teisės normose įtvirtintu pažeistų teisių gynimo būdu, ar dėl civilinės atsakomybės taikymo.

¹⁶⁶ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Salmeda“ v. UAB „Eika“, Nr. 3K-3-129-1075/2020.

¹⁶⁷ VITKEVIČIUS, P., et al. *Civilinė teisė. Vadovėlis*. Kaunas: Vajusta, 1997, p. 224.

¹⁶⁸ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje B.D. v. Mažeikių sporto mokykla, Nr. 3K-3-436/2007; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje A.S. v. KĮ Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, Nr. 3K-3-449/2009.

¹⁶⁹ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje V.D. v. VšĮ Kėdainių pirminės sveikatos priežiūros centras, Nr. 3K-3-170/2010.

¹⁷⁰ LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „LRG farmacija“ v. UAB „Limedika“, Nr. 3K-3-393/2012; LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „SSPC-Klaipėda v. UAB „Mintija“, Nr. 3K-3-112-313/2015.

IŠVADOS

1. Statybos darbų kokybės garantija taikoma statiniui, o ne rangos sutarties šaliai - užsakovui. Užsakovo teisės dėl trūkumų, nustatytų per garantinį terminą, seka paskui daiktą ir kartu su nuosavybės teise pereina statinio savininkui, todėl statinio savininkas turi teisę reikšti reikalavimą dėl rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo. Užsakovui nesuteikiama teisė reikšti tiesioginį reikalavimą subrangovui dėl darbų kokybės trūkumų.
2. Sąžiningas rangovas atsako, jei darbų perdavimo metu darbai priimami su išlygomis arba per dvejus metus nustatomi paslėpti trūkumai. Kai darbų defektas paaiškėja per garantinį terminą, bet ne vėliau kaip per dvejus metus, užsakovas pažeistas teisės gali ginti pasirinktinai pagal CK 6.665 arba CK 6.664 str. nuostatas. Trūkumų pobūdžio ir jų apimties įrodinėjimo našta tenka užsakovui.
3. Darbų trūkumų pagrindinis bruožas – jie blogina rezultato kokybę. Dėl neatitikimų ar nukrypimų nuo sutarties nuostatų rangovo atsakomybė taikoma pagal bendrąsias teisės normas. Siekdamas taikyti rangovo atsakomybę už darbų trūkumus, užsakovas privalo įrodyti sutarties sąlygų, nustatančių darbų kokybę, pažeidimą.
4. Siekdamas nutraukti sutartį pagal CK 6.665 str. 3 d., užsakovas privalo įrodyti, kad rangovas nepašalina trūkumų per protingą terminą arba trūkumai yra esminiai ir nepašalinami, kad pažeidimas yra esminis sutarties pažeidimas.
5. Sutartinė (CK 6.256 str.) ir deliktinė (CK 6.246 ir 6.263 str.) civilinė atsakomybė gali būti taikoma, kai nustatomi darbų trūkumai. Ieškovas privalo įrodyti tik trūkumų faktą. Reikalavimui taikomas sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas.
6. Greta reikalavimo dėl darbų trūkumų, ar kaip atskirą, galima reikšti reikalavimą atlyginti papildomus nuostolius/žalą. Ieškovas turi įrodyti visas civilinės atsakomybės taikymo sąlygas: neteisėtus veiksmus, priežastinį ryšį, kaltę (preziumuojama) ir nuostolius/žalą. Reikalavimui taikomas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.
3. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 32-788.
4. Lietuvos Respublikos statybos techninis reglamentas STR 1.06.01:2016. „Statybos darbai. Statinio statybos priežiūra“. *Valstybės žinios*, 2016, nr. 28228.

Specialioji literatūra

1. JURKEVIČIUS, V.; ŠIDLAUSKIENĖ, J. *Civilinė teisė. Atskiros sutarčių rūšys*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015.
2. MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
3. MIKELĖNAS, V., et al. *Civilinė Teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.
4. MIKELĖNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2003.
5. STANISLOVAITIS, Romualdas. *Komercinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2005.
6. SŪDŽIUS, Vytautas. *Sutartys: principai ir praktika*. Trečiasis atnaujintas ir papildytas leidimas. Vilnius: UAB „Pečiolis“, 2001.
7. VITKEVIČIUS, P., et al. *Civilinė teisė. Vadovėlis*. Kaunas: Vijusta, 1997.

Teismų praktika

1. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje E.J. v. „Luminor Bank AS“, Nr. 3K-3-374-687/2019.
2. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Devold“ v. UAB „Sweco Lietuva“, UAB „SIA MIE Construction“, Nr. 3K-3-357-313/2019.
3. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vakarų ūkas“ v. UAB „Jumps“, Nr. e3K-3-281-823/2019.
4. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje T. Areškevičiaus II v. UAB „Kojora“, Nr. e3K-3-199-378/2019.

5. LAT Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Deforta“ v. Lietuvos kariuomenė, Nr. e3K-3-180-469/2019.
6. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje VĮ „Bruneros“ v. VBI „Lietuvos nacionalinis kultūros centras“, Nr. E2A-611-553/2019.
7. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Salmeda“ v. UAB „Eika“, Nr. 3K-3-129-1075/2020.
8. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje UAB „TymDrym“ v. V.M., Nr. 3K-3-484-684/2018.
9. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Švenčionių rajono savivaldybės administracija v. UAB „Kamesta“, Nr. e3K-3-443-1075/2018.
10. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pontem“ v. VĮ Respublikinė Vilniaus Universitetinė Ligoninė, Nr. e3K-3-386-378/2018.
11. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kilimai“ v. UAB „Monrema“, Nr. 3K-3-352-219/2018.
12. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 24 d. nutartis civilinėje byloje L. J. V. SEB Bankas, Nr. e3K-3-274-403/2018.
13. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje BUAB „Gembė“ v. R. Ž., Nr. 3K-3-289-1075/2018.
14. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje IĮ V.N. v. UAB „DS Santveko“, Nr. 3K-3-253-469/2018.
15. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje J.J. ir A.S. v. I.N., Nr. 2A-160-440/2018.
16. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje S.D. v. AS „Reverta“, UAB „NIF Lietuva“, Nr. e3K-3-358-916/2017.
17. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Tekanas“ v. UAB „Vilstata“, Nr. 3K-3-143-695/2017.
18. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Cornis“ v. UAB „G ir G partneriai“, Nr. e3K-3-53-684/2017.
19. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Marketas“ v. UAB „Magrinis“, Nr. e3K-3-561-378/2016.

20. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. rugsėjo 16 d. nutartis civilinėje byloje *N.N. ir D.N. v. AB „DnB Bankas*, Nr. 3K-3-388-684/2016.
21. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje L. K. v. L. Š., Nr. 3K-3-389-915/2016.
22. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mano turtas“ v. AB „Eurovia Lietuva“*, Nr. 3K-3-160-687/2016.
23. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Titano ranga“ v. UAB „Mažeikių Varduva“*, Nr. e3K-3-681-378/2015.
24. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „SSPC-Klaipėda“ v. UAB „Mintija“*, Nr. 3K-3-112-313/2015.
25. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje *Klaipėdos rajono savivaldybės administracija v. UAB „Klaipėdos apdaila“*, Nr. 3K-3-169-690/2015.
26. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Vėtrūna“ v. Kauno miesto savivaldybės administracija*, Nr. 3K-3-517-219/2015.
27. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Lietuvos draudimas“ v. UAB „Ivetra ir Ko“*, Nr. 3K-3-472-684/2015.
28. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje *IĮ „Seno dvaro sodyba“ v. UAB „Rustonas“*, Nr. 3K-3-389-969/2015.
29. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Gatvių statyba“ v. UAB „PK Invest“*, Nr. 3K-3-322-611/2015.
30. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Gaumina“ v. UAB „Raminora“*, Nr. 3K-3-327-687/2015.
31. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Construction Ace“ v. UAB „Norfos mažmena“*, Nr. e3K-3-221-219/2015.
32. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Auster ir Ko“ v. UAB „Terra IT“*, Nr. 3K-3-177-687/2015.
33. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Kauno audinių projektas“ v. UAB „Irlanda“*, Nr. 3K-3-74-421/2015.
34. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Namų priežiūros centras“ v. UAB „Schindler – Liftas“*, Nr. 3K-3-258/2014.
35. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje *V. B. v. AB SEB Bankas*, Nr. 2-840-793/2014.

36. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje *V. D. ir J. D. v. UAB "Finasta Asset Management"*, Nr. 3K-3-10/2014.
37. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje *DNSB „Taurakalnio namai, Vilnius“ v. UAB „Santechnikos verslas“*, Nr. 3K-3-20/2014.
38. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje *BIGBANK AS v. A.P.R.*, Nr. 3K-3-114/2014.
39. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje *UAB "Vikva" v. UAB "Matavimų poligonas"*, Nr. 3K-3-640/2013.
40. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Akordas 1“ v. UAB „Jungtinės architektų dirbtuvės“*, Nr. e3K-3-540/2013.
41. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje *R.S. ir D.S. v. AB DNB*, Nr. 3K-3-349/2013.
42. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje *RUAB „ASF“ v. UAB „Vetruna“*, Nr. 3K-3-250/2013.
43. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje *V.E. v. UAB „RMR ir ko“*, Nr. 3K-3-11/2013.
44. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Dizaino kryptis“ v. UAB „TLO“*, Nr. 3K-3-599/2012.
45. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *A.B. firma „Beskus“ v. UAB „G4S Lietuva“*, Nr. 3K-3-564/2012.
46. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Office M3“ akcininkai D.V. ir UAB „Trinapolis“ v. Nordea Bank Finland Plc*, Nr. 3K-3-520/2012.
47. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Rombas“ v. UAB „ATEA“*, Nr. 3K-3-526/2012.
48. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „LRG farmacija“ v. UAB „Limedika“*, Nr. 3K-3-393/2012.
49. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *R. B. v. Nordea Bank Finland Plc (AB)*, Nr. 3K-7-297/2012.
50. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *J. G. v. AB SEB bankas*, Nr. 3K-7-306/2012.
51. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Schema“ v. UAB „Rodena“*, Nr. 3K-3-241/2012.

52. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Evekas“ v. AB „SEB lizingas“, Nr. 3K-3-206/2012.
53. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje AB „Panevėžio statybos tresto“ v. UAB „Arno vila“, Nr. 3K-3-536/2011.
54. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Mobusta“, Nr. 3K-3-559/2011.
55. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Gembės statyba“ v. UAB „Filiplis“, Nr. 3K-3-423/2011.
56. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baldjoda“ v. Furniture Production International A/S, Nr. 3K-3-367/2011.
57. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Glasma LT“ v. UAB „Senasis dvaras“, Nr. 3K-3-496/2010.
58. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Melesta“ v. UAB „Mechanika“, Nr. 3K-3-489/2010.
59. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Jaukurai“ v. UAB „Forsitia“, Nr. 3K-3-469/2010.
60. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje A.V. v. P.V., Nr. 3K-3-453/2010.
61. LAT Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Miaras“ v. IĮ A. D. IĮ „Aldaujana“, Nr. 3K-7-409/2010.
62. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „ŽVC“ v. AB „Pineka“, Nr. 3K-7-262/2010.
63. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje V.D. v. VšĮ Kėdainių pirminės sveikatos priežiūros centras, Nr. 3K-3-170/2010.
64. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vakarų krova“ v. UAB „Litforina“, Nr. 3K-3-107/2010.
65. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance AS v. UAB „Įrengimas“, Nr. 3K-3-516/2009.
66. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Statybų pasažas“ v. UAB Senamiesčio svečių namai“, Nr. 3K-3-504/2009.
67. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje A.S. v. KĮ Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, Nr. 3K-3-449/2009.

68. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje *J. B. v. UAB „Žvyrkelis“*, Nr. 3K-3-385/2009.
69. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *N. S. v. I. R.*, Nr. 3K-3-287/2009.
70. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Pineka“ v. UAB „Liuks“*, Nr. 3K-3-128/2009.
71. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. sausio 22 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Alrosta“ v. UAB „Immobilitas“*, Nr. 3K-3-19/2009.
72. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje *B.V. v. AB „VST“*, Nr. 3K-3-412/2008.
73. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. rugpjūčio 11 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Pamario Andova“ v. Albino ir Zenono Zenkevičių antstolių kontora*, Nr. 3K-3-371/2008.
74. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Glijas“ v. UAB „Serneta“*, Nr. 3K-3-177/2008.
75. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Glijas v. UAB „Serneta“*, Nr. 3K-3-484/2007.
76. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje *B.D. v. Mažeikių sporto mokykla*, Nr. 3K-3-436/2007.
77. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje *A. Š. TUB „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“*, Nr. 3K-3-17/2007.
78. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Atnava“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*, Nr. 3K-3-235/2005.
79. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje *E-o M-o v. UAB „Mindija“*, Nr. 3K-3-371/2005.
80. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje *E. V-io IĮ „E-istena“ v. AB „H-is investicija“*, Nr. 3K-3-685/2004.
81. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Panevėžio statybos trestas“ v. UAB AK „Aviabaltika“*, Nr. 3K-3-652/2004.
82. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Sostinės vystymo grupė“ v. AB „Lietuvos draudimas“*, Nr. 2A-193/2004.

83. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje J.Z. v. UAB „Baldras“ ir VĮ Registrų centro Klaipėdos filialas, Nr. 3K-P-346/2004.
84. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje V.J. v. VĮ Valstybės turto fondas, Nr. 3K-3-52/2003.
85. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje UAB „V-io Koncernas“ v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Nr. 3K-3-600/2002.
86. Lietuvos apeliacinis teismas, civilinių bylų skyrius. 2012 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje G.L., A.L. v. UAB „Arkada“, AB „DNB Bankas“, Nr. 2-411/2012.
87. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje I.A. v. UAB „Būsto industrijos grupė“, AB „Kauno dujotiekio statyba“, Nr. 2A-406-567/2010.

Literatūra užsienio kalba

1. CHAMBERS. *Super-mini dictionary*. Great Britain: Chambers Harrap Publishers Ltd, 2000.
2. DIDŽIULIS, L. *Contract Law in Lithuania*. The Netherlands. Wolters Kluwer, 2019.
3. DOWNES, T. Anthony. *A Textbook on Contract*. Third Edition. Great Britain. Blackstone Press Limited, 1987.

Elektroniniai dokumentai

1. BALČIKONIS, Rolandas. *Civilinė teisė ir procesas. Jurisprudencija* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004 [žiūrėta 2019 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/download/3279/3077>>.
2. CHOCHRIN, Tomas. *Vienašalis sutarties nutraukimas kaip kraštutinė savigynos priemonė: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2019 [žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:39046962/datastreams/MAIN/content>>.
3. DREVINSKAITĖ, Lina. *Atsakomybės tarp užsakovo, rangovo ir subrangovo pasiskirstymas statybos procese*. Magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007 [žiūrėta 2019 m lapkričio 14

- d.]. Prieiga per internetą: <<https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1949622/datastreams/MAIN/content>>.
4. GULBINAITĖ, Sabina. *Rangovo atsakomybė už darbų trūkumus pagal statybos rangos sutartį*. Magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2010 [žiūrėta 2020 m. sausio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<https://epublications.vu.lt/object/elaba:2151101/MAIN>>.
 5. International Institute of the Unification of Private Law. *UNIDROIT Principles of international Commercial Contracts* [interaktyvus]. 2016 [žiūrėta 2019 m. lapkričio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf>>.
 6. IVANAUSKIENĖ, Evelina. *Civilinės atsakomybės dualizmo prigimtis* [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012 [žiūrėta 2020 m. sausio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367188619843/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>.
 7. JUSAITĖ, Laima. *Akivaizdūs ir paslėpti atliktų statybos rangos darbų trūkumai: teisinio reguliavimo ypatumai ir šių trūkumų nustatymo teisinės pasekmės*. Magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012 [žiūrėta 2020 m. vasario 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://epublications.vu.lt/object/elaba:2148582/MAIN>>.
 8. KLIMAS, E., JURGAITIS, V., *Pareigos bendradarbiauti principo išaiškinimas ir turinys šiolaikinėje sutarčių teisėje* [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011 [žiūrėta 2020 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367175718568/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>.
 9. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *Teismų praktikos dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo apžvalga* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2018 [žiūrėta 2020 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/11/2018_sutartines_atsakomybes_taikymo_apzvalga.docx>.
 10. Lietuvos statistikos departamentas. *Oficialiosios statistikos portalo duomenys*. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#>.

11. MITKUS, S., CIBULSKIENĖ, R. *Statybos rangos sutartys: kvalifikavimo problemos* [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2009 [žiūrėta 2020 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367168937054/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>.
12. NEKRAŠAITĖ, Gerda. *Rangovo atsakomybė už darbų trūkumus pagal statybos rangos sutartį*. Magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2010 [žiūrėta 2020 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://epublications.vu.lt/object/elaba:2151101/MAIN>>.
13. SKREBUTĖNIENĖ, Renata. *Statybos rangos darbų garantiniai terminai: lyginamieji aspektai*. Magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012 [žiūrėta 2020 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://epublications.vu.lt/object/elaba:2171598/MAIN>>.
14. VALAKAITĖ, Inga. *Statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė*. Magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011 [žiūrėta 2020 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1963010/datastreams/MAIN/content>>.
15. SAUKALIENĖ, Kristina. *Statybos defektai ir užsakovo atsakomybės už juos problemos* [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Verslo teisės katedra, 2009 [žiūrėta 2020 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367171986809/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>.

SANTRAUKA

Rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbą taikymo sąlygos teismų praktikoje

Lietuvos teismų praktikoje rangovo atsakomybė už netinkamos kokybės darbą taikoma pagal bendrąsias ir specialiąsias teisės normas. Nepriklausomai nuo to, ar rangovui atsakomybė taikoma pagal bendrąsias teisės normas, pvz., civilinė atsakomybė, ar pagal specialiąsias teisės normas, ieškovas privalo įrodyti tik darbų trūkumą faktą, nes nėra taikomos bendrosios procesinės įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklės. Be to, reikalavimams dėl darbų kokybės trūkumų taikytinas sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas ir tais atvejais, kai taikoma civilinė atsakomybė.

Specialiosiose teisės normose nurodyti pažeistų teisių gynimo būdai iš esmės įtvirtina sutarties privalomumo ir vykdytinumo principą ir atitinka reikalavimą įvykdyti prievolę natūra, kuris yra pirminis pažeistų teisių gynimo būdas kontinentinės teisės sistemoje. Greta šio reikalavimo ieškovas, kuris patyrė ar patirs papildomų nuostolių, turi teisę reikšti reikalavimą dėl civilinės atsakomybės taikymo, tačiau turi įrodyti visas civilinės atsakomybės taikymo sąlygas: neteisėtus veiksmus, priežastinį ryšį, kaltę ir nuostolius (žalą). Tam tikrais atvejais rangovo atsakomybė gali būti taikoma pagal kelis užsakovo pažeistų teisių gynimo būdus, jei jie tarpusavyje suderinami ir nėra alternatyvūs.

Reikalavimą dėl rangovo atsakomybės taikymo už netinkamos kokybės statinio statybos darbą gali reikšti ir naujasis statinio savininkas, nes rangovo pareiga užtikrinti statinio kokybę per garantinį terminą yra siejama su pačiu statiniu ir seka paskui daiktą. Generalinis rangovas yra subrangos sutarties šalis – užsakovas. Atitinkamai, kai generalinis rangovas perduoda darbų rezultata, statinį, užsakovui kartu su nuosavybės teise užsakovui pereina ir generalinio rangovo teisė reikšti reikalavimą subrangovui dėl darbų kokybės trūkumų, nustatytų per garantinį terminą. Tačiau dabartinėje teismų praktikoje nėra įtvirtinta užsakovo teisė reikšti tiesioginį reikalavimą dėl darbų kokybės trūkumų subrangovui.

SUMMARY

Conditions for Applying Contractor Liability for Poor Quality Work in Case Law

In the Lithuanian case law, contractor's liability for defective work is applied in accordance with general and special norms of law. Irrespective of whether the contractor is liable under general norms of law, e.g. civil liability or, under special norms of law, the claimant is required to prove only defective works, since the general rules on the apportionment of the procedural burden of proof in such claims do not apply. In addition, the reduced limitation period of one year applies also in the claims of civil liability.

The means of redress provided for in the special norms of law in principle enshrine the principles of the binding and enforceability of a contract and satisfy the requirement of performance of an obligation in kind, which is the primary means of redress in the Continental legal system. In addition, the claimant who has suffered or will suffer additional damages is entitled to claim civil liability, he must prove all conditions of the civil liability: wrongdoing, causation, fault and loss (damage). In certain cases, the contractor's liability may be covered by several remedies, if remedies are compatible with each other and are not alternative.

The new owner of the construction structure may also claim the contractor's liability for the construction defects, as the contractor's obligation to guarantee the quality of the construction structure during the warranty period is linked to the structure itself and follows it. The general contractor in the sub contractual relationship is the employer and enjoys employer's rights to claim for defective work. Accordingly, when the general contractor transfers the result of the works to the employer, general contractor's right to make a claim to the subcontractor for the defective work identified during the warranty period passes to the employer along with the right of ownership. However, current case law does not establish the right of the employer to make a direct claim to the subcontractor for the defective work.

PRIEDAI

1 lentelė. Baigtų statyti būstų skaičius

		Gyvenamieji pastatai, iš viso	Vieno ir dviejų būstų pastatai	Trijų ar daugiau būstų pastatai
Baigtų statyti būstų skaičius vnt. ¹⁷¹	2019	12 577	7 070	5 507
	2018	12 203**	6 941**	5 262**
	2017	11 041	7 018	4 023
	2016	12 703	7 524	5 179
	2015	10 177	6 118	4 059
	2014	7 624	4 691	2 933
	2013	5 926	3 597	2 329
	2012	5 221	3 342	1 879
	2011	5 066	2 815	1 251
	2010	3 667	3 003	664

Specialiųjų simbolių paaiškinimas:

** - patikslinti ir perskaičiuoti duomenys

Šaltinis: Sudaryta remiantis: Oficialiosios statistikos portalo duomenimis. Prieiga per internetą: <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/).

¹⁷¹ Nuo 2014 m. II ketv. pasikeitė informacijos šaltinis, naudojami Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinės sistemos „Infostatyba“ duomenys.

2 lentelė. **Baigtų statyti naujų negyvenamųjų pastatų skaičius**

	Baigtų statyti naujų negyvenamųjų pastatų skaičius vnt. ¹⁷²									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Negyvenamieji pastatai, iš viso	3 536	3 330	1 211	889	1 070	1 293	600	773**	733**	668
Prekybos, viešbučių ir maitinimo įmonių pastatai	108	85	75	123	163	164	97	127**	148**	97
Įstaigų pastatai	67	34	29	18	16	57	28	48**	40**	52
Transporto ir ryšių pastatai	80	95	46	37	43	42	36	42**	226**	47
Pramoniniai pastatai ir sandėliai	129	141	128	129	185	204	173	216**	229**	216
Mokyklų, universitetų ir tyrimų centrų pastatai	6	5	11	10	16	21	4	7**	5**	9
Ligoninių ir slaugos įstaigų pastatai	15	6	6	10	10	7	4	4**	5**	2
Kultūros ir sporto renginių pastatai	10	10	9	11	17	24	6	2**	11**	6
Negyvenamieji ūkiniai pastatai	1 103	886	297	140	90	95	75	129**	118**	141
Kitos paskirties negyvenamieji pastatai	2 017	2 068	610	411	530	679	177	198**	151**	98

Specialiųjų simbolių paaiškinimas:

** - patikslinti ir perskaičiuoti duomenys

Šaltinis: Sudaryta remiantis: Oficialiosios statistikos portalo duomenimis. Prieiga per internetą: <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/).

¹⁷² Nuo 2014 m. II ketv. pasikeitė informacijos šaltinis, naudojami Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinės sistemos „Infostatyba“ duomenys.

3 lentelė. Šalyje atlikti statybos darbai to meto kainomis

		Visi statiniai	Pastatai	Gyvenamieji pastatai, iš viso	Negyvenamieji pastatai, iš viso	Inžineriniai statiniai
Šalyje atlikti statybos darbai to meto kainomis tūkst. EUR	2019	3 390 534	1 901 646	629 709	1 274 937	1 488 888
	2018	2 999 593	1 666 265	531 030	1 135 235	1 333 328
	2017	2 563 712	1 456 633	455 788	1 000 845	1 107 079
	2016	2 278 909	1 339 236	477 195	862 041	939 673
	2015	2 474 716	1 347 260	422 703	924 557	1 127 456
	2014	2 522 466	1 265 055	299 282	965 773	1 257 411
	2013	2 110 143	996 343	193 075	803 268	1 113 800
	2012	1 821 924	830 936	163 285	667 651	990 141
	2011	1 897 924	863 506	134 991	728 515	1 034 418
	2010	1 489 447	655 550	118 298	537 252	833 897

Šaltinis: Sudaryta remiantis: Oficialiosios statistikos portalo duomenimis. Prieiga per internetą: <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/).

4 lentelė. Šalyje atlikti statybos darbai to meto kainomis

		Šalyje atlikti statybos darbai to meto kainomis tūkst. EUR					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Visi statiniai	Atlikti darbai	1 489 447	1 897 924	1 821 077	2 110 143	2 522 466	2 474 716
	Nauja statyba	612 426	795 581	735 955	926 711	1 182 432	1 162 377
	Rekonstravimas	539 366	605 484	550 367	625 997	722 657	638 304
	Remontas ir restauravimas	286 336	431 945	477 622	486 447	525 446	576 509
	Kiti darbai	51 319	64 914	57 133	70 988	91 931	97 526
Pastatai	Atlikti darbai	655 550	863 506	830 936	996 343	1 265 055	1 347 260
	Nauja statyba	261 579	350 025	309 760	445 540	621 977	632 775
	Rekonstravimas	213 451	242 547	217 519	244 489	287 510	312 832
	Remontas ir restauravimas	159 077	243 353	277 582	273 911	303 537	347 725
	Kiti darbai	21 443	27 581	26 075	32 403	52 031	58 928
Gyvenamieji pastatai, iš viso	Atlikti darbai	118 298	134 991	163 285	193 075	299 282	422 703
	Nauja statyba	58 496	71 261	71 973	118 566	178 860	192 073
	Rekonstravimas	23 405	26 195	27 220	27 686	44 065	103 532
	Remontas ir restauravimas	31 745	30 988	61 660	43 880	66 349	106 903
	Kiti darbai	4 652	6 547	2 432	2 943	10 008	20 195
Negyvenamieji pastatai, iš viso	Atlikti darbai	537 252	728 515	667 651	803 268	965 773	924 557
	Nauja statyba	203 083	278 764	237 787	326 974	443 117	440 702
	Rekonstravimas	190 046	216 352	190 299	216 803	243 445	209 300
	Remontas ir restauravimas	127 332	212 365	215 922	230 031	237 188	235 822
	Kiti darbai	16 791	21 034	23 643	29 460	42 023	38 733

		Šalyje atlikti statybos darbai to meto kainomis tūkst. EUR			
		2016	2017	2018	2019
Visi statiniai	Atlikti darbai	2 278 909	2 563 712	2 999 593	3 390 534
	Nauja statyba	1 082 645	1 221 415	1 568 705	1 750 086
	Rekonstravimas	544 260	599 315	603 012	702 143
	Remontas ir restauravimas	551 821	610 048	596 599	706 119
	Kiti darbai	100 183	132 934	231 277	232 186
Pastatai	Atlikti darbai	1 339 236	1 456 633	1 666 265	1 901 646
	Nauja statyba	700 147	815 191	1 011 880	1 117 877
	Rekonstravimas	276 133	238 794	222 606	281 422
	Remontas ir restauravimas	322 351	326 067	328 977	366 013
	Kiti darbai	40 605	76 581	102 802	136 334
Gyvenamieji pastatai, iš viso	Atlikti darbai	477 195	455 788	531 030	626 709
	Nauja statyba	253 760	270 923	349 718	401 652
	Rekonstravimas	112 538	75 000	55 275	86 634
	Remontas ir restauravimas	97 629	90 690	99 310	98 120
	Kiti darbai	13 268	19 175	26 727	40 303
Negyvenamieji pastatai, iš viso	Atlikti darbai	862 041	1 000 845	1 135 235	1 274 937
	Nauja statyba	446 387	544 268	662 162	716 225
	Rekonstravimas	163 595	163 794	167 331	194 788
	Remontas ir restauravimas	224 722	235 377	229 667	267 893
	Kiti darbai	27 337	57 406	76 075	96 031

Šaltinis: Sudaryta remiantis: Oficialiosios statistikos portalo duomenimis. Prieiga per internetą: <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/).